

HRVATSKA UDRUGA
ZA RANU INTERVENCIJU
U DJETINJSTVU

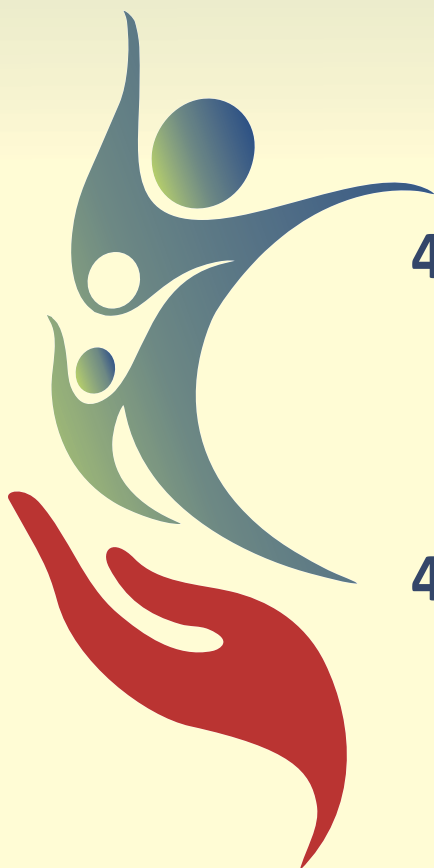

CROATIAN ASSOCIATION
ON EARLY CHILDHOOD
INTERVENTION

MEĐIMURSKA UDRUGA
ZA RANU INTERVENCIJU
U DJETINJSTVU

MEĐIMURJE ASSOCIATION
ON EARLY CHILDHOOD
INTERVENTION

4. Hrvatski simpozij o ranoj intervenciji u djetinjstvu

Čakovec – HR
1. – 3. listopada 2015.

4th Croatian Symposium on Early Childhood Intervention

Čakovec – CRO
1st – 3rd October 2015

Rana intervencija u djetinjstvu:
sveobuhvatnost, pravednost i
kvaliteta sustava podrške

Early Childhood Intervention:
Universality, Equity
and Quality

Knjiga
sažetaka

Book of
Abstracts

4. Hrvatski simpozij o ranoj intervenciji u djetinjstvu

Rana intervencija u djetinjstvu:
sveobuhvatnost, pravednost i
kvaliteta sustava podrške

1. – 3. listopada 2015.
Čakovec

Organizator

HRVATSKA UDRUGA
ZA RANU INTERVENCIJU
U DJETINJSTVU

Suorganizator

MEĐIMURSKA UDRUGA
ZA RANU INTERVENCIJU
U DJETINJSTVU

Pod pokroviteljstvom

Ministarstvo zdravlja
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
Ministarstvo socijalne politike i mladih

U suradnji s

URED UNICEF-a U RH

Uz podršku

Međimurska
županija

Rotary klub
Prelog

Izdavači

HURID i MURID

ISBN: 978-953-175-576-4

Urednica

dr. sc. Ines Carović

Lektorica engleskih sažetaka

Ana Mršić Zdilar

Lektorica hrvatskih sažetaka

dr. sc. Ines Carović

Korektorica

Marica Živko

Grafička urednica

Ljiljana Trstenjak

Oblikovanje naslovnice

Ljiljana Trstenjak

Knjiga sažetaka

4. hrvatski simpozij o ranoj intervenciji u djetinjstvu

1. – 3. listopada 2015.

Čakovec, Hrvatska

**Rana intervencija u djetinjstvu:
sveobuhvatnost, pravednost i kvaliteta sustava podrške**

Mjesto održavanja skupa

Hotel "Park", Čakovec

Programski odbor

Martina Ferić, predsjednica

Marina Bučar, tajnica

Marta Ljubešić

Tamara Martinac-Dorčić

Branka Jurišić

Organizacijski odbor

Silvija Pucko, predsjednica

Maja Baksa, tajnica

Ines Carović

Irma Dračić

Eleonora Glavina

Dora Stojko

Aleksandra Ličanin

Ljiljana Trstenjak

Jasmina Štefulj

Anamaria Mikšić

Dalibor Klobučarić

INTERNETSKE STRANICE

www.hurid.hr

www.murid.hr

Knjiga sažetaka pod naslovom "Rana intervencija u djetinjstvu: sveobuhvatnost, pravednost i kvaliteta sustava podrške" podijeljena je u tri poglavlja:

- **Plenarna izlaganja**
- **Vođene tematske poster-sekcije**
- **Izlaganja i poster.**

Sažeci su u svakome dijelu poredani prema abecednom redosljedu prezimena prvoga autora i na jeziku su kojim će autori izlagati na Simpoziju. Sažeci plenarnih izlaganja su na engleskom i na hrvatskom jeziku.

SADRŽAJ

PLENARNA IZLAGANJA	1
Larisa Buhin	2
Multikulturalni pristup ranoj intervenciji u djetinjstvu: integracija kulturalne specifičnosti i univerzalnosti s nadom unapređenja pravednosti i kvalitete A multicultural approach to early childhood intervention: Integrating cultural specificity and universality in hopes of improving equity and quality	
Valentina Kranželić	6
Od dokaza učinkovitosti do učinkovite prakse i natrag – vječno putovanje prema kvaliteti From evidence to practice and back – never ending journey to quality	
Donald Wertlieb	10
Promoting quality and impact in inclusive early childhood development interventions Promicanje kvalitete i učinka u inkluzivnim intervencijama u ranom djetetovom razvoju	
VOĐENE TEMATSKE POSTER-SEKCIJE	14
<i>Rana intervencija: međunarodna iskustva / Early intervention: International experiences</i> (koordinatori / coordinators: Donald Wertlieb i Martina Ferić)	15
Uvodni sažetak Introductory abstract	
John Scott	16
Standardized Autism Assessment across one large province in Canada – successes and lessons	
Ana Maria Serrano	17
Developments of Early Childhood Intervention in Europe	
Ana Maria Serrano	18
Recommended practices in Early Intervention: The case of Portugal	
<i>Rana intervencija u županijskim socijalnim planovima i njihovoj provedbi</i> (koordinatore: Dijana Miočić i Lidija Japec)	19
Uvodni sažetak	
Helena Bandalović	20
Socijalni plan Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje 2015. – 2018. i Akcijski plan socijalnih usluga Splitsko-dalmatinske županije za 2015.	
Marša Camlić	21
Prioritet "rane intervencije kod djece s neurorizicima i razvojnim teškoćama" kao jedan od prioriteta Plana za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije 2013. – 2016.	

Petra Kovačić, Sandra Herman	22
Međimurska županija	
Ines Vitaljić	23
Zadarska županija	
Gradovi – prijatelji djece: doprinos ranoj intervenciji u djetinjstvu (koordinatorica: Arijana Mataga Tintor)	24
Uvodni sažetak	
Ljiljana Lukačević	24
Grad Nova Gradiška – prijatelj djece – doprinos ranoj intervenciji u djetinjstvu	
Arijana Mataga Tintor, Dragica Medo Princip, Petra Žuvela	25
Grad Velika Gorica – rana intervencija kao javna potreba u lokalnoj zajednici	
Igor Mesarić	26
Rana intervencija u gradu Čakovcu – prijatelju djece	
Ivana Šunjić	27
Grad Zadar	
IZLAGANJA I POSTERI	28
Tamara Alibašić Ciciliani, Lea Dukić	29
Rano poticanje oralno-motoričkih vještina kod djece s Downovim sindromom: zašto, kada i kako?	
Tomislav Benjak, Marija Škes, Vesna Štefančić, Željka Draušnik, Maja Vajagić ...	30
Kretanja invaliditeta u Republici Hrvatskoj i Međimurskoj županiji	
Ana-Marija Bohaček	31
Prilagodba okoline i vizualna podrška kod djece s poremećajem iz autističnog spektra	
Ana-Marija Bohaček, Branka Starc	32
Program "Rastimo zajedno +" kao podrška roditeljima djece s teškoćama u razvoju u uvjetima socijalnih čimbenika rizika	
Luka Bonetti, Ninoslava Kuhn, Marina Milković	33
Rana intervencija kod djece s oštećenjem sluha – prikaz projekta "Vjetar u leđa"	
Tatjana Brusich, Josipa Pankas	34
Rehabilitacija sluha i govora – prikaz slučaja	
Nataša Dolović	35
Hiperleksija i autizam	
Nataša Dolović	35
Neurofeedback i autizam	
Nataša Dolović	36
Pismenost i autizam	
Valentina Dukovska, Filip Duma, Aspazija Sofijanova	37
Premature infants and fine motor skills	
Filip Duma, Valentina Dukovska, Aspazija Sofijanova	38
Motor impairments and premature infants	

Marina Grbić, Ivana Šunjić, Maja Leventić	39
Kabinet za ranu intervenciju Caritasa Zadarske nadbiskupije	
Darija Hercigonja Salamoni, Jelena Perković Franjić, Andrea Feješ, Marina Jelenić	40
Dijagnostika, terapija i savjetodavni rad s roditeljima djece uključene u Centar za ranu rehabilitaciju i podršku u zajednici Poliklinike SUVAG	
Ljiljana Husnjak, Eleonora Glavina	41
Podrška roditeljima djece rane dobi u Međimurskoj županiji	
Jasmina Ivšac Pavliša, Klara Popčević	42
Kako s poremećajima iz autističnog spektra – postoji li recept?	
Vesna Katić, Nataša Vlah	43
Obitelj i institucije za rani i predškolski odgoj – izazovi sveobuhvatnosti rane intervencije u djetinjstvu	
Vanda Kos Jerković, Dajana Bulić	44
Razvoj odnosa s potpunim kontaktom u radu s djecom s teškoćama senzorne integracije metodama psihoterapije pokretom i plesom i transakcijske analize	
Tamara Kralj, Gordana Karlovčan	45
Osnaživanje obitelji i djece s teškoćama u razvoju	
Patricia Kuhta, Nataša Dolović, Kristina Horvat	46
Sportsko-rekreativni i socijalizacijski program za djecu s poremećajem iz autističnog spektra	
Maja Lang Morović, Matija Čale Mratović, Dženita Lazarević, Anita Šimović, Marino Torić	47
Rana intervencija: izazov i mogućnosti u gradu Dubrovniku	
Marta Ljubešić, Ivan Begovac, Jasmina Frey Škrinjar, Jasmina Ivšac Pavliša, Igor Prpić	48
Rana dijagnostika i rana intervencija kod poremećaja iz autističnog spektra: izazovi interdisciplinarnosti	
Marta Ljubešić, Monika Rosandić	49
Izjednačimo mogućnosti	
Doris Mancini Flego, Ljiljana Buršić, Marinela Pincan Šimić, Katarina Đurić, Loretta Morosin	50
Prikaz programa rada u Odsjeku za ranu intervenciju u Dnevnom centru za rehabilitaciju "Veruda"	
Tamara Martinac-Dorčić, Sanja Smojver-Ažić, Nataša Vlah	51
Analiza roditeljskih zabrinutosti i problema u ponašanju djece jasličke dobi	
Arijana Mataga Tintor	52
Aktivna uloga lokalne zajednice u organiziranju i poboljšanju sustava rane intervencije	
Valentina Matijević, Maja Lang Morović, Ana Šečić, Martina Starčević Perica, Zdenka Dimić	53
Zadovoljstvo roditelja uslugama rane intervencije na kliničkoj razini	
Anamaria Mikšić, Marta Ljubešić, Marina Bučar	54
Stručna potpora u uvjetima socijalnih i razvojnih čimbenika rizika	

Dragana Miletić, Svjetlana Tončetić Bogović	55
Rana intervencija kroz radionice za osnaživanje roditeljskih vještina	
Dijana Miočić, Tamara Alibašić Ciciliani	56
Rano poticanje djece s teškoćama socijalne komunikacije – prikaz slučaja	
Amela Mujanić	57
Rana intervencija u tretmanu jezičnih teškoća – prikaz slučaja	
Monika Novak, Katarina Lipić	58
"Međimurske iskrice" u Prelogu – gradu prijatelju djece	
Monika Novak Pavlic	59
Bol kod djece s cerebralnom paralizom	
Monika Novak Pavlic, Dora Stojko, Silvija Pucko, Maja Jurić, Eleonora Glavina ...	60
Model sveobuhvatnosti rane intervencije kroz projekt SHIFT	
Ninoslava Pećnik, Marta Ljubešić, Branka Starc	61
Moderatori učinkovitosti programa podrške roditeljstvu "Rastimo zajedno Plus"	
Ljiljana Pintarić Mlinar, Ana Majić, Sara Kovačić	62
Suradnja formalnih i neformalnih oblika podrške obiteljima djece s teškoćama u razvoju	
Silvija Pucko, Marija Ciglar	63
Udruge kao pružatelji usluge rane intervencije – iskustva i izazovi	
Sanda Puljiz Vidović	64
Rani programi u Centru za djecu, mlade i obitelj Velika Gorica	
Ksenija Romstein	65
Rana intervencija u kontekstu institucijskog predškolskog odgoja: potencijali i prepreke	
Ivona Salaj	66
Rani razvoj djeteta s teškoćama u razvoju: pravo djeteta i obveza države	
Ljerka Skendrović	67
Program Centra za djecu, mlade i obitelj "Slovkići"	
Martina Smiljanić, Minja Jeić	68
Izazovi života	
Ivana Tepeš, Sonja Pojer Mihaljević	69
Inkluzivni program za poticanje igre djeteta s poremećajem iz autističnog spektra	
Nataša Vlah, Martina Ferić	70
Potreba za dodatnom podrškom djeci u dječjim vrtićima grada Rijeke	
Natalija Vrbas, Elizabeta Haničar, Jelena Čališ	71
Tantrumi – kako reagiraju roditelji i braća/sestre djece s razvojnim odstupanjima	
Vlatka Vrbić	72
Uloga odgojitelja u inkluzivnom vrtiću	
Petra Žuvela	73
Uloga odgojitelja u poticanju jezično-govorne komunikacije u dječjem vrtiću	
POPIS IZLAGAČA	74

Plenarna izlaganja

Larisa Buhin

Rochester Institute of Technology Croatia, Zagreb

Multikulturalni pristup ranoj intervenciji u djetinjstvu: integracija kulturalne specifičnosti i univerzalnosti s nadom unapređenja pravednosti i kvalitete

Pitanje kulture u prevenciji, psihološkoj otpornosti i razvoju u djetinjstvu može nas dovesti u dvojbu o ispravnom ishodištu: treba li prvo sagledati pojedinca kojeg tek naknadno pokušavamo uklopiti u kulturalni kontekst ili je potrebno prvo sagledati 'čahuricu' kulturalno određenog razvoja pa tek onda ispitati razvoj koji je uslijedio. Predlažem kao jedini način osiguranja socijalno pravedne intervencije integraciju kulture u svaki aspekt našeg rada, kako primijenjenog tako i znanstvenog. Bez multikulturalne perspektive, koja uključuje i analizu socijalne (ne)pravde, naš bi rad mogao podržati *status quo*, te nehotice dalje obespraviti one kojima pokušavamo pomoći.

Neodgovarajuće integriranje kulture u istraživanja i primjenu u psihologiji djelomično je uzrokovano povijesnom podijeljenošću raznih specijalizacija i njihovih istraživačkih putanja. Zbog ove se dezintegracije razvilo nekoliko suboptimalnih stanja postojećeg znanja: psihološke teorije bazirane isključivo na populaciji SAD-a (Arnett, 2008) i dalekosežna razdvojenost znanstvenika čiji su interes 'kulturološka pitanja' i onih zainteresiranih za 'razvojna pitanja' kao da je moguće razdvojiti ta dva područja. Nekoliko se istraživačkih područja uspjelo odvojiti od ovog obrasca, primjerice prevencija i psihološka otpornost, ali i tada smo više slijedili linije podjele naših disciplina, a manje se angažirali u multikulturalnom i multidisciplinarnom radu za kojeg barem intuitivno znamo da točno predstavlja kompleksnost ljudskog razvoja. Možemo spekulirati da su i druge društvene znanosti iskusile slične podjele.

Umjesto toga predlažem integrativnu paradigmu koja podrazumijeva stanje uzajamnog izgrađivanja kulture i individualnog razvoja, koju zagovaraju Mistry, Contreras i Dutta (2012) i plansku integraciju kulturalnih čimbenika u svaki aspekt rane intervencije u djetinjstvu. Nadalje predlažem da moramo imati jasnu perspektivu socijalne pravde ako se nadamo da ćemo ostvariti naše ciljeve pravednosti i kvalitete.

U kontekstu Hrvatske, čini se da često vjerujemo da živimo u monokulturalnom društvu određenom političkim granicama. Postojeće nacionalne i regionalne razlike naizgled su prepoznate samo u osobnim razgovorima i šalama. Prisutnost i opseg regionalnih utjecaja na razvoj i pogled na svijet treba provjeriti sistematično, znanstvenim pristupom. No osim toga, živimo u kontekstima određenima socioekonomskim statusom, razinom obrazovanja, društvenim kapitalom i podjelama na urbane i ruralne sredine koji stvaraju dinamičnu matricu privilegija i obespravljenosti koja prečesto nedostaje u diskursu društvenih znanosti.

Oslanjajući se na predstavljene probleme, nekoliko pitanja zahtijeva razmatranje:

1. što je zdrav razvoj u djetinjstvu u našim društveno-kulturalnim kontekstima;
2. koji je naš osobni kulturalni identitet i položaj u matrici privilegija i obespravljenosti;
3. što je psihološka otpornost u našim društveno-kulturalnim kontekstima;
4. koje prepreke stoje na putu zdravom razvoju u djetinjstvu, a posljedica su specifičnih ishoda naših kulturalnih pogleda na svijet;
5. jesmo li osigurali da svaki naš dionik ima jednaku priliku izravno govoriti o vlastitoj realnosti;
6. odražavaju li naše intervencije i specifične potrebe i snagu pojedinaca, obitelji i zajednica;
7. koju smo razinu interdisciplinarnog rada dosegli;
8. reflektiraju li rezultati evaluacije učinkovitosti i etičnosti naših intervencija naše sociokulturalne kontekste?

Ključne riječi

multikulturalni pristup, rana intervencija

Larisa Buhin

Rochester Institute of Technology Croatia, Zagreb

A multicultural approach to early childhood intervention: Integrating cultural specificity and universality in hopes of improving equity and quality

In addressing the issue of culture in prevention, resilience, and childhood development, we may face a dilemma about the appropriate starting point: do we begin by considering the individual and then trying to fit her/him into a cultural context or do we consider the cultural developmental 'cocoon' first and then examine the resulting development. I propose that the only way to ensure socially just interventions is by integrating culture into every aspect of our work. Without a multicultural perspective that includes an analysis of social (in)justice our work may support the status quo and inadvertently further disempower those we hope to assist.

Failure to adequately integrate culture into research and practice in psychology has been caused partially by the historical disparateness of the various specialties and their avenues of inquiry. This disintegration has evolved into several suboptimal states of knowledge: psychological theories based almost exclusively on U.S. populations (Arnett, 2008) and a profound disconnect between scholars interested in 'cultural issues' and those interested in 'developmental issues' as if the two fields were divisible. A few areas of research distinguished themselves from this pattern (i.e., prevention, resilience), but even then we followed the dividing lines of our respective sub-disciplines rarely engaging in multicultural and multidisciplinary work that we, at least intuitively, know accurately reflects the complexity of human development. We can speculate that other social sciences experienced a similar rift.

I propose instead an integrative paradigm that assumes a state of mutual constitution between culture and individual development as advocated by Mistry, Contreras and Dutta (2012) and a deliberate integration of cultural factors into every aspect of our work in early childhood intervention. I further propose that we must have a clear social justice perspective if we hope to meet our goals of equity and quality.

In the context of Croatia, we seem frequently to believe that we live in a monocultural society delineated by political borders. Ethnic and regional differences within our borders appear to be acknowledged only in private conversations and jokes. The presence and extent of regional influences on development and worldview ought to be verified through a systematic, scientific approach. But apart from that, we live in contexts defined by socioeconomic status, educational level,

social capital, and urban vs. rural divisions that create a dynamic privilege and disempowerment matrix too frequently lacking in the social sciences discourse.

Based on issues introduced above, several questions require further examination:

- 1) What is healthy childhood development in our socio-cultural contexts;
- 2) What is our own cultural identity and our position within the privilege-disempowerment matrix;
- 3) What is resilience in our socio-cultural contexts;
- 4) What barriers stand in the way of healthy childhood development that are specific outcomes of our cultural worldviews;
- 5) Have we ensured that each of our stakeholders has an equal opportunity to speak directly of their own experienced reality;
- 6) Do our interventions incorporate the particular needs as well as strengths of individuals, families and communities;
- 7) What level of interdisciplinary work have we accomplished;
- 8) Do evaluations of effectiveness and ethics of our interventions accurately reflect our socio-cultural contexts?

Key words

multicultural approach, early intervention

Valentina Kranželić

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Od dokaza učinkovitosti do učinkovite prakse i natrag – vječno putovanje prema kvaliteti

Intervencija temeljena na dokazima učinkovitosti (engl. *Evidence-Based Intervention* – EBI) ili praksa utemeljena na dokazima učinkovitosti (engl. *Evidence-Based Practice* – EBP) može se definirati kao usluga, program, politika ili praksa koja je dokazano učinkovita u rješavanju problema koje treba riješiti. Da bismo neku intervenciju proglasili učinkovitom u postizanju ciljeva i željenih ishoda, za to moraju postojati dokazi koji se prikupljaju procesom evaluacije (MDCH-BSAAS Evidence-Based Workgroup, 2012). Ova definicija u fokusu ima samu intervenciju koja je dokazano učinkovita, no šire shvaćeno, pojam prakse utemeljene na dokazima podrazumijeva i trajni proces razvoja prakse utemeljene na dokazima učinkovitosti. Radi se o kružnom procesu od osmišljavanja/preuzimanja intervencije i njene primjene preko evaluacije pa sve do korištenja rezultata evaluacije za poboljšanje intervencije i novih primjena. Može se reći da svaka primjena intervencije zapravo čini mini-ciklus pristupa utemeljenog na dokazima. Osim same usmjerenosti na intervenciju i proces, u mnogim novijim definicijama ističu se i vrijednosti korisnika intervencije, pa se tako mnogi autori (Buysse i Wesley, 2006; Winton, 2006; Snyder, 2006) slažu oko definicije prakse utemeljene na dokazima kao "proces donošenja odluka koji integrira najbolje dostupne empirijske dokaze iz istraživanja s obiteljskim i profesionalnim vrijednostima i mudrošću".

Zašto je važno intervencijama pristupati korištenjem procesa prakse utemeljene na dokazima? U području rane intervencije, posebno one utemeljene na dokazima učinkovitosti, kao i mnogim drugim djelatnostima povezanima s razvojem djece i mladih, u zadnjih 20-ak godina vidljiva je evolucija paradigme koju Dunst (2000) opisuje kao promjenu s tradicionalne na novu paradigmu. Dok tradicionalnu paradigmu obilježavaju tretmanski modeli, modeli ekspertize, modeli usmjerenosti na nedostatke, modeli usmjerenosti na usluge, te modeli usmjerenosti na perspektivu stručnjaka, nova paradigma opisana je modelima promocije kompetencija i pozitivnog funkcioniranja, modelima izgradnje kapaciteta i osnaživanja, modelima usmjerenosti na resurse te modelima usmjerenosti na obiteljsku perspektivu. Pomak u paradigmi također je odraz *evidence-based* ciklusa. S jedne strane, pomak je i nastao zbog dokaza učinkovitosti dobivenih evaluacijskim procesima primjenjivanih intervencija. S druge strane, pomak se odražava na samu praksu rane intervencije, kao i na proces uspostavljanja prakse utemeljene na dokazima, jer oblikuje sasvim nova usmjerenja i ciljeve intervencija, način njihovog postizanja, a samim time i načine praćenja i mjerenja postignutih ishoda intervencija, te u konačnici, interpretiranja i korištenja dobivenih dokaza učinkovitosti. Shodno tome, vrijednost prakse utemeljene na dokazima

učinkovitosti prepoznata je i uvrštena u najviše standarde rada s djecom određene zakonskim aktima u zemlji i inozemstvu, etičkim kodeksima za stručnjake po područjima te standardima kvalitete u području rada s djecom i mladima. Nasuprot tome, postoje vrlo opsežna i sveobuhvatna istraživanja koja su pokazala da postoji cijeli niz opisanih intervencija namijenjenih djeci i adolescentima, primjerice Kazdinovo (2000) navodi preko 500 opisanih intervencija, od kojih su vrlo rijetke one koje su evaluirane.

Postavlja se pitanje kako to da unatoč široko poznatom i široko prihvaćenom pristupu praksa utemeljena na dokazima učinkovitosti još uvijek nije široko prisutna u našoj praksi. Za to postoji niz razloga kao što su neujednačeno shvaćanje termina "dokaz učinkovitosti", upitna snaga dokaza proizašlih iz rezultata evaluacije s vrlo malim uzorcima i pojedincima, utjecaj kompleksnih kontekstualnih čimbenika na implementaciju intervencije, edukacija stručnjaka za prikupljanje i baratanje dokazima i brojni drugi. I na kraju, ostaje pitanje što učiniti kako bi se prepreke u primjeni prakse utemeljene na dokazima smanjile, a praksa utemeljena na dokazima učinkovitosti postala živući standard rane intervencije. Na to pitanje će se detaljnije pokušati odgovarati u raspravi koja slijedi nakon predavanja.

Ključne riječi

praksa utemeljena na dokazima učinkovitosti, intervencije utemeljene na dokazima učinkovitosti, rana intervencija, evaluacija, standardi kvalitete

Valentina Kranželić

University of Zagreb - Faculty of Education and Rehabilitation Sciences

From evidence to practice and back – never ending journey to quality

An Evidence-Based Intervention (EBI) or Evidence-Based Practice (EBP) can be defined as a service (program, policy, or practice) that has been proven to positively change the targeted problem. In general, there needs to be evidence that the intervention has been effective at achieving outcomes through some form of evaluation and this is done by collecting evidence through an evaluation process (MDCH-BSAAS Evidence-Based Workgroup, 2012). This definition is focused on intervention itself but evidence-based practice can be understood as an ongoing process of evidence based practice development. It is a cycle-process that begins with intervention development/adaptation and its implementation, goes through evaluation process, and ends with using the evaluation results (evidences of effectiveness), for implementation improvement and new implementation of improved intervention. That is how every cycle of intervention implementation becomes mini-cycle of evidence-based practice. Besides the before mentioned, recently developed definitions contain values and participants' perspective and in that sense several authors (Buysse and Wesley, 2006; Winton, 2006; Snyder, 2006) agree on evidence-based practice definition as a "decision-making process that integrates the best available research evidence with family and professional wisdom and values".

One could inquire as to why it would be so important to use evidence-based practice in the early intervention if we know what works by heart and from experience? In the field of early intervention, especially evidence-based early intervention, same as in other fields of professional work with children and youth, in the last 20 or more years a paradigm evolution can be observed from traditional to new (Dunst, 2000). Traditional paradigm is described with treatment, expertise, deficit-based, service-based and professionally-centered models, while the new paradigm is characterized with promotion, capacity-building, strength-based, resource-based and family-centered models.

Presented paradigm evolution can be seen as a result of evidence-based practice approach. In one hand, this shift was based on evidence collected through evaluation of implemented interventions. On the other hand, paradigm change has sufficient strength to significantly influence early intervention practice through the shaping of new sorts of intervention focuses and outcomes, ways of achieving the outcomes and goals, and consequently, it affects evaluation and monitoring methods of collecting evidence, as well as interpreting and using the collected evidence for intervention improvements. Pursuant to the aforementioned, there have been lots of indications that evidence-based practice is widely recognized and

included in published official documents, strategies ethical codes and quality standards, both – nationally and internationally. On the contrary, there different research has showed significant number of interventions for children and adolescents (e.g. Kazdin (2000) found more than 500 described and published interventions), and very few of them were evaluated.

Presented facts raise a question about the reasons why the evidence-based practice, in spite of wide recognition and acceptability, has not yet been widely present in the early intervention practice. Wide range of explanations that apply to this question will be covered with this presentation and some of them lack agreement on the term "evidence", strength of the evidence collected in single-participant research, influence of the contextual factors in implementation settings, staff training and education in evaluation process and many others.

There is one more question to be answered: what can we do in such circumstances in order to lower the barriers for evidence-based practice and enhance the chances for evidence-based practice to become real-life early intervention quality standard? The question will be discussed in panel discussion that follows this presentation.

Key words

evidence-based practice, evidence-based intervention, early intervention, evaluation process, quality standards

Donald Wertlieb

*Eliot-Pearson Department of Child Development,
Tufts University, Medford, MA, USA*

Promoting quality and impact in inclusive early childhood development interventions

As societies around the world commit themselves to human rights and to the well-being of their children as a core value and as a key ingredient of economic prosperity, Inclusive Early Childhood Development (IECD) emerges as a foundation for policy, programs, and practice. At one level, the 20th century's closing with the UN Convention on the Rights of the Child (UNCRC) along with the 21st Century's opening with the UN Convention on the Rights of People with Disabilities (UNCRPD) frames and fuels this progress in IECD. At another level, the integration of decades of fragmented theory and practice in early childhood care and education, early childhood intervention, special education, defectology, and related fields frames and fuels progress in IECD.

As we gather for this 4th Croatian symposium, we can envision enhanced universality, equity, and quality as we shape better policies, programs, and practices for young children and their families. I offer here a tool to guide our reflection and action, the Early Childhood Quality Inclusion Profile (ECQUIP).

A broad range of scientific and field-based initiatives lead us to appreciate these ECQUIP dimensions of quality, posed here as questions, as we assess existing programs and envision improved ones. In a participatory, iterative process, evaluate and document your programs or policies with quantitative and qualitative data. Capture a snap-shot of the current situation. Envision a set of goals and objectives that would describe the program or policy to which you aspire in two years, five years.

How does it reflect a developmental systems framework? Employ a human rights-based approach? Coordinate and integrate across sectors and levels? Triple twin track? Enable, support, & empower caregivers and parents? Prevent institutionalization? Increase local capacity for training and supporting of diverse interdisciplinary providers? Stay culturally responsive? Stay evidence-based and evidence informed? Employ a strong evaluation system with continuous improvement links to the program or policy as well as dissemination to the field? Include ethical analysis?

Today's talk will focus especially upon questions of cross-sectoral integration & coordination as well as triple-twin-tracking. The key questions of cultural responsiveness and synthesis of evidence-based practice with practice-based evidence will be discussed by Professors Buhin and Kranzelic in their symposium contributions.

The necessity of cross-sectoral coordination and integration emerges whether our starting point is early childhood development (ECD) or early childhood intervention (ECI). Indeed, as we articulate IECD, even these basic and traditional silos appear to have resisted a truly harmonic "whole child" framework for understanding and action. The whole child framework to which we adhere as developmentalists and as human rights advocates requires deep mutual understanding and respectful collaboration across key sectors such as health, education, social protection, and economic development.

While we strive in IECD to "mainstream" disability matters with a now traditional twin-tracking of "special" and "regular" services or policies, enhancement of quality demands that we articulate and integrate two additional "twin-tracks": Child & Family-centered as well as community-centered, along with Young child (0 – 3, 3 – 8) as well as child & youth (0 – 25). Our progress toward universality, equity, and quality depends upon such "triple-twin-tracking".

Key words

early intervention, childhood development, inclusion

Donald Wertlieb

*Eliot-Pearson Department of Child Development,
Tufts University, Medford, MA, USA*

Promicanje kvalitete i učinka u inkluzivnim intervencijama u ranom djetetovom razvoju

Dok se društva diljem svijeta bave ljudskim pravima i dobrobiti svoje djece kao temeljnim vrijednostima i ključnim sastavnicama ekonomskog prosperiteta, inkluzivna intervencija u ranom djetetovom razvoju (koju u engleskom nalazimo pod akronimom IECD) izranja kao temelj za politiku, programe i praksu. S jedne strane, 20. stoljeće zaključili smo s UN-ovom Konvencijom o pravima djeteta (UNCRC), a 21. stoljeće otvorili UN-ovom Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom (UNCRPD) koja uokviruje i pokreće ovaj napredak u IECD. Na drugoj razini, integracija desetljećima fragmentiranih teorija i praksi u ranom odgoju i obrazovanju, ranoj intervenciji, posebnom obrazovanju, defektologiji te sličnim područjima podjednako tako pridonosi napretku IECD-a.

S obzirom da se okupljamo na ovom Četvrtom hrvatskom simpoziju o ranoj intervenciji u djetinjstvu, možemo predvidjeti poboljšanu sveobuhvatnost, pravednost i kvalitetu dok oblikujemo bolje politike, programe i praksu za djecu rane dobi i njihove obitelji. Ovdje nudim alat koji će voditi našu refleksiju i djelovanje, *Profil kvalitetne inkluzije u ranom razvoju* (engleski akronim ECQUIP).

Širok raspon znanstvenih i terenskih inicijativa vodi nas prema respektiranju ovih dimenzija ECQUIP kvalitete, koje ovdje postavljamo kao pitanja, poput – kako procijeniti postojeće programe i isplanirati njihova poboljšanja. U suradničkom, iterativnom procesu kvantitativnim i kvalitativnim podacima možete ocijeniti i dokumentirati svoje programe i politike. Snimanje zamrzava trenutnu situaciju. Možete predvidjeti svrhe i ciljeve koji će opisati program ili politiku kojima težite kroz dvije godine ili pet godina.

Kako se to odražava na radni okvir razvojnog sustava? Kako to uključuje pristup temeljen na ljudskim pravima? Utječe li na koordinaciju i integraciju više sektora i razina? Kako to omogućuje, podupire i osnažuje pružatelje usluga i roditelje? Prevenira li institucionalizaciju? Kako povećava lokalne kapacitete za edukaciju i pružanje potpore različitim interdisciplinarnim pružateljima usluga? Ostajete li pritom kulturalno responzivni? Ostajete li utemeljeni na znanosti i informirani o dokazima? Kako uključujete snažni sustav evaluacije s kontinuiranim poboljšanjem poveznica s programom ili politikama, kao i s njihovom diseminacijom u području u kojem radite? Kako uključujete etičku analizu?

Današnje predavanje će se fokusirati posebno na pitanja integracije i koordinacije različitih sektora, kao i na vođenje više poslova odjednom. Ključna pitanja kulturalne responzivnosti i sinteze prakse utemeljene na dokazima i dokazima

utemeljenih na praksi raspravit će profesorice Buhin i Kranželić i tako doprinijeti ovom simpoziju.

Nužnost koordinacije i integracije više sektora javlja se neovisno o polaznoj točki ranog razvoja u djetinjstvu (ECD) ili rane intervencije u djetinjstvu (ECI). Doista, kako oblikujemo inkluzivnu intervenciju u ranom djetinjstvu, čak i kada tradicionalni pristup s izoliranim domenama pruža otpor zaista harmoničnom okviru "cjelovitog djeteta" u razumijevanju i djelovanju. Okvir "cjelokupnog djeteta" kojem stremimo kao osobe koje se bave čovjekovim razvojem i koje brane ljudska prava zahtijeva duboko međusobno razumijevanje i suradnju diljem ključnih sektora, poput zdravstva, obrazovanja, socijalne zaštite i ekonomskog razvoja.

Dok u inkluzivnim intervencijama stremimo tome da pitanje invalidnosti/teškoća u razvoju učinimo sveopćim/uobičajenim, s tradicionalnim pristupom dvostrukog praćenja "posebnih" i "redovnih" usluga ili politika povećanje kvalitete iziskuje oblikovanje i integriranje dvije dodatne "linije praćenja": jednu usmjerenu na dijete i obitelj, a drugu usmjerenu na zajednicu s djecom rane dobi (0 – 3 g. i 3 – 8 g.), kao i na djecu i mlade (0 – 25 g.). Naš napredak prema sveobuhvatnosti, jednakosti i kvaliteti ovisi o ovom "trostruko-dvostrukom-praćenju".

Ključne riječi

rana intervencija, razvoj u djetinjstvu, inkluzija

Vođene tematske poster-sekcije

Rana intervencija: međunarodna iskustva / Early intervention: International experiences

koordinatori / coordinators:
Donald Wertlieb i Martina Ferić

Uvodni sažetak

Ranoj intervenciji za djecu s razvojnim rizicima i teškoćama u razvoju u različitim zemljama je pridodan različiti značaj. U nekim zemljama ovo područje dio je strategija koje se donose na državnoj razini, negdje je područje rane intervencije opisano i operacionalizirano u dokumentima na regionalnim razinama, ponegdje je prepušteno gradovima da se brinu o sustavu rane intervencije na lokalnoj razini, a u nekim zemljama područje rane intervencije ostaje na stručnjacima i/ili nevladinom sektoru koji ga razvijaju zbog prepoznate potrebe svojih sugrađana. Neosporno je da, ukoliko se želi postaviti kvalitetan sustav rane intervencije u nekoj zemlji, svi segmenti moraju djelovati sinergično – od državne razine, regionalne i lokalne razine do napora stručnjaka i nevladinog sektora. U ovoj vođenoj poster-sekciji predstaviti će se neka od međunarodnih iskustava u području rane intervencije. Prikazati će se razvijeni modeli u različitim zemljama te će se autori kritički osvrnuti na njih naglašavajući njihove dobrobiti i izazove. Postavljanje sustava rane intervencije kao jednog od prioriteta pojedine države svakako ovisi o političkom i društvenom kontekstu svake zemlje, no iskustva drugih zemalja sigurno mogu doprinijeti kvalitetnijem postavljanju i planiranju razvoja područja rane intervencije u Hrvatskoj.

Introductory abstract

In different countries field of early intervention for children with developmental risks and disabilities has different position. In some countries, this field is part of the national level strategies; somewhere the field of early intervention is described and operationalized in the documents at the regional level and in some countries, the system of early intervention exist at the local level. In addition, we can find examples where the system of early intervention, based on identified needs of local people, is developed and operationalized by experts and / or non-governmental sector. It is undisputed that, if we want to set up a quality system of early intervention in a country, all segments must act synergistically – at the state level, regional and local levels including the efforts of experts and non-governmental sector. In this guided thematic poster session the international experiences in setting the models of early intervention will be presented. The authors will address important questions in setting the models of early intervention in their countries as well as models' benefits and challenges. Setting up the system of early intervention as one of the priorities of every country will depend on political and social context. However, we can learn from other countries experience and that knowledge can contribute to the planning and development of early intervention system in Croatia.

John Scott

Private Practice, The British Columbia, Canada

Standardized Autism Assessment across one large province in Canada – successes and lessons

The British Columbia Autism Assessment Network system, BCAAN, and the Early Intensive Intervention Funding for Autism program were both developed to provide equal access to early identification and intervention for children on the Autism Spectrum. The core BCAAN guidelines were published in 2003. Since then, theory and practice have followed some interesting paths. The author will present from experience how this has worked or failed to work to improve comprehensive and equitable service to 0-6 and to older children- across the province. Commercialization of services was just one far-reaching outcome. The rising cost of autism services – 3 times the cost of a typical child in schools – has made it even more vital that accurate diagnosis be provided as early as possible to the right children, and that services start as soon as possible, long before the child starts school (age 4 or 5).

British Columbia has a similar population to Croatia (4.6 million) but much greater distances, and the usual shortages of specialists and services. There are some interesting lessons from the BCAAN model, which was the first in Canada to standardize autism assessment and early intervention funding across an enormous province. The teamwork behind the 2003 plan and the practical challenges of interdisciplinary work will be briefly presented by the author, a Canadian Speech-Language Pathologist/Speech Therapist with 35 years of experience working with children on the Autism Spectrum across Canada.

Key words

autism, Canada, early intervention

Ana Maria Serrano

Institute of Education, University of Minho, Campus de Gualtar, Portugal

Developments of Early Childhood Intervention in Europe

The EURLYAID is an association of people interested in developing knowledge and intervening in the area of early intervention, bringing together a working group which consists of researchers, practitioners and representatives of parents' associations from various countries of the European Community. Today, the growing recognition of the importance of early identification and intervention in problems affecting the overall development of the child, takes this association to develop guidelines and training programs to support the provision of early intervention for children with Special Educational Needs or risk of developmental problems. Still, for this purpose, the EURLYAID seeks to contribute to the development of common policies and legislation in the EC, thus ensuring the rights of these children and their families. From the first years of its existence EURLYAID members developed a comprehensive framework for early intervention, presented as a preliminary manifesto. The Manifesto gives a definition of key concepts, delineates the target group and states the rationale behind, and the content, of early intervention. It also presents the conditions and demands necessary to attain the best quality early intervention, and makes a number of recommendations. EURLYAID is completing 25 years of existence and as result we developed a questionnaire based on the quality requirements stated in the Manifesto. It was designed to be answered by key respondents (parents, professionals and academics) in the field of European Early intervention from different countries. The aim of this presentation is to present preliminary results of this work, giving an updated overview of the developments of Early Intervention in Europe.

Key words

EURLYAID, early intervention, child development

Ana Maria Serrano

Institute of Education, University of Minho, Campus de Gualtar, Portugal

Recommended practices in Early Intervention: The case of Portugal

Developmental science has been demonstrating the importance of adopting a dialectical perspective emphasizing the interconnectedness of the individual and context to interpret child development. The contemporary conceptualization of Early Intervention services and practices is based on an ecological, systemic, and family-centered perspective. Therefore, the focus of attention in traditional practices is no longer exclusively centered on the child, but it became focused on children and their families, as well as their living contexts. This widening focus on what should be the intervention target of Early Intervention is an ongoing process for the discovery of important variables that influence child development.

This presentation will analyze some of the concepts underlying family centered practices, and the capacity-building family intervention practices, research evidence as well as implications for the organization of service systems of early intervention. It will also discuss the experience of developing an Early Intervention System in Portugal.

Key words

early intervention, child development, Portugal

Rana intervencija u županijskim socijalnim planovima i njihovoj provedbi

koordinatorice:

Dijana Miočić i Lidija Japec

Uvodni sažetak

Rana intervencija za djecu s razvojnim rizicima i teškoćama u razvoju je najučinkovitija kada se organizira u djetetovoj prirodnoj okolini jer to olakšava djetetov razvoj i proces učenja. Takav pristup pogoduje i obitelji jer pomaže njezinoj adaptaciji na nove okolnosti i nime se stječu vještine kako podržati djetetov razvoj i participaciju u aktivnostima svakodnevnog života. Zakon o socijalnoj skrbi od 2011. godine po prvi puta navodi među socijalnim uslugama ranu intervenciju koja se pruža djeci i roditeljima, odnosno udomiteljima djece u svojoj obitelji ili kod pružatelja usluge, radi uključivanja djeteta u širu socijalnu mrežu. Time odgovornost lokalne i regionalne uprave i samouprave da stvori sustav rane podrške za ovu najvulnerabilniju skupinu svojih građana dobiva podršku u zakonodavnom okviru i pravu djeteta i njegove obitelji na uslugu rane intervencije. Ovaj cilj nije ostvariv ako se rana intervencija ne organizira lokalno. Stoga usluge rane intervencije u djetinjstvu trebaju ući u županijske planove pružanja socijalnih usluga jer je to razina na kojoj se koordiniraju zdravstvene usluge, kao i usluge socijalne skrbi i odgoja i obrazovanja, a kada za to postoje stručni i financijski kapaciteti, usluge treba planirati i na lokalnoj (gradskoj i općinskoj) razini. Na istoj razini valja pratiti njihovu provedbu i učinkovitost. Svrha ovakvog pristupa je temeljena na osiguravanju usluga podrške obitelji na razini najbližoj korisnicima, što ujedno prevenira institucionalizaciju. S ovom je idejom organizirana tematska poster-sekcija o ranoj intervenciji u županijskim socijalnim planovima, ali i u provedbi tih planova. Svi sudionici će se referirati na isti set pitanja koje im je definirao Programski odbor simpozija, a koja se odnose na analizu promjena u posljednjih desetak godina te analizu postignuća u organizaciji rane intervencije u županiji.

Helena Bandalović

Županijska skupština Splitsko-dalmatinske županije, Split

Socijalni plan Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje 2015. – 2018. i Akcijski plan socijalnih usluga Splitsko-dalmatinske županije za 2015.

U radu će biti predstavljena struktura socijalnog plana te struktura akcijskog plana, kao i rezultati analiza socijalnog stanja u Splitsko-dalmatinskoj županiji na temelju kojih su izdvojene tri najranjivije skupine. Te skupine prema ocjeni Savjeta za socijalnu skrb ulaze u prioritetne skupine, a to su: 1. djeca, mladi i obitelj, 2. osobe s invaliditetom te 3. starije i nemoćne osobe. Prioriteti djelovanja su definirani prema navedenim korisničkim skupinama i to na temelju razrade sljedećih aspekata: 1. *opis situacije* (podaci koji ukazuju na stanje i poziciju skupine u društvu), 2. *problemska definicija i analiza* (definiranje nacionalnih strateških mjera i aktivnosti) te 3. *preporuke* (u odnosu na potrebe skupina – prijedlog usluga/aktivnosti). Tijekom izlaganja rada bit će prikazani i konkretni primjeri ciljeva, aktivnosti, usluga, resursa i drugo.

Ključne riječi

Splitsko-dalmatinska županija, rana intervencija

Marša Camlić

Istarska županija

Prioritet "rane intervencije kod djece s neurorizicima i razvojnim teškoćama" kao jedan od prioriteta Plana za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije 2013. – 2016.

Ispitivanjem zdravstvenih i socijalnih potreba koje je provedeno u 2012. godini u Istarskoj županiji te konačno konsenzusom struke, politike i građana, djeca s neurorizicima i razvojnim teškoćama i njihove obitelji su prepoznati kao skupina u potrebi za koju je potrebno dodatno razvijati usluge kako bi one bile pravovremene, učestalije i dostupnije.

U županijskom prioritetu Plana za zdravlje i socijalno blagostanje Istarske županije "Rane intervencije kod djece s neurorizicima i razvojnim teškoćama" planovi su usmjereni na osnaživanje i unapređenje kvalitete usluga rane intervencije koje pružaju postojeći pružatelji usluga te na razvoj i širenje novih usluga u lokalnoj zajednici. Pristup koji se koristi u razvoju ovog prioriteta je baziran na timskom radu županijske radne grupe koju čine stručnjaci iz raznih sektora na temelju čijih smjernica se planiraju ključne aktivnosti. Nova kvaliteta koja se želi stvoriti, uz samo širenje mreže usluga, jest i bolja funkcionalna povezanost i međusektorska suradnja među pružateljima usluga i njihovo zajedničko planiranje, kako bi intervencija bila najmanja moguća, a učinak u odnosu na socijalnu uključenost djeteta i obitelji što veći.

Značajniji postignuti rezultati su već vidljivi kroz proširenje usluga iz domene rane intervencije koje pružaju stručni timovi u lokalnoj zajednici, održavanje 1. županijskog simpozija o ranoj intervenciji, međusobnoj boljoj povezanosti i intenzivnijoj komunikaciji pružatelja usluga te kroz brojne druge pokazatelje.

U daljnjem radu planira se razvoj novih timova za ranu intervenciju u lokalnoj zajednici, podržavanje edukacije stručnjaka i njihovo povezivanje, poboljšavanje prostornih uvjeta i opreme za pružanje usluga te kontinuirani rad na unapređenju međusektorskog povezivanja pružatelja usluga rane intervencije.

Ključne riječi

Istarska županija, rana intervencija u djetinjstvu, lokalna zajednica

Petra Kovačić, Sandra Herman

Međimurska županija, Čakovec

Međimurska županija

U formi postera biti će prikazane trenutne aktivnosti rane intervencije u Međimurskoj županiji organizirane u institucijama i organizacijama civilnog društva koje skrbe o potrebitoj djeci. Međimurska županija u svojim socijalnim planovima i aktivnostima prepoznaje važnost rane intervencije te kroz financiranje manjih projekata organizacija civilnog društva i kroz partnerstva i sufinanciranja EU projekata podržava stvaranje dugoročnih temelja ranoj intervenciji u djetinjstvu. U samom socijalnom planu Međimurske županije s obzirom na trenutne financijske mogućnosti, prednost je dana podršci socijalnog i odgojno-obrazovnog uključivanja. Županijskim se proračunom sufinancira posebna predškolska skupina za djecu s komunikacijskim i autističnim teškoćama u dječjem vrtiću "Fijolica" u Prelogu te udio plaća pomagača djeci s teškoćama u razvoju u predškolskim ustanovama.

Ključne riječi

rana intervencija, financiranje, Međimurska županija

Ines Vitaljić

Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb, Zadarska županija

Zadarska županija

Potrebu za provođenjem usluge rane intervencije u djetinjstvu Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb Zadarske županije prepoznaje na okruglom stolu o mogućnostima organiziranja ove usluge na 3. simpoziju o ranoj intervenciji u djetinjstvu u Zadru održanom 2013. godine. Od početka 2014. godine iz svog godišnjeg proračuna Zadarska županija izdvaja sredstva za provođenje programa u iznosu od 1,5 bruto plaće zajedno s Gradom Zadrom koji izdvaja još toliko i tako omogućava rad Kabineta za ranu intervenciju koji djeluje pri Caritasu Zadarske nadbiskupije. Odjel za EU fondove Zadarske županije pruža potrebnu stručnu pomoć Kabinetu u prijavi projekata na EU natječaje, a program Foster children rights – *Fostering rights of young children with disabilities and their families*, čija ukupna vrijednost iznosi 130.000 eura je pred potpisivanjem ugovora. Zadarska županija kao partner na projektu bit će odgovorna za osnivanje Koordinacijskog tijela koje će donijeti smjernice za provedbu prava djece s teškoćama u razvoju i njihovih obitelji na lokalnoj razini kao i smjernice za informiranje obitelji o njihovim pravima. Usluga rane intervencije u djetinjstvu nalazi se među prioritetnim socijalnim uslugama u strategiji Zadarske županije i zaslužuje posebnu brigu za osiguranje održivosti i učinkovitosti na lokalnoj razini.

Ključne riječi

Zadarska županija, rana intervencija u djetinjstvu

Gradovi – prijatelji djece: doprinos ranoj intervenciji u djetinjstvu

koordinatorica: Arijana Mataga Tintor

Uvodni sažetak

Gradovi – prijatelji djece (*Child Friendly City*) je globalna inicijativa UNICEF-a pokrenuta 1996. godine s ciljem stvaranja gradova po mjeri djece. U Hrvatskoj je akcija započela 1999. godine, a vode je Savez društava "Naša djeca" Hrvatske i Hrvatsko društvo za preventivnu i socijalnu pedijatriju pod pokroviteljstvom Ureda UNICEF-a za Hrvatsku. Cilj akcije je motivirati odrasle u gradovima i općinama Hrvatske da potpunije ostvaruju prava i potrebe djece priznate u Konvenciji UN-a o pravima djeteta. Usmjeravajući ovaj program prema lokalnoj zajednici, uzima se u obzir činjenica da se na lokalnoj razini većina problema, potreba i prava djece može konkretnije rješavati. Time se kod pojedinog djeteta i njegovih roditelja stvara osjećaj kako se velike ideje i ciljevi koje zastupa Konvencija UN-a o pravima djeteta mogu uspješno realizirati. Akcija potiče lokalne zajednice da ulažu u usluge za djecu, sigurno i zdravo okruženje, zdravlje, obrazovanje, kulturu, sport, slobodno vrijeme djece te daju podršku roditeljima u odgoju djece. Stoga je povezanost akcije i rane intervencije logična i potrebna. Poster-sekcija će pokazati različite načine na koje pojedine lokalne zajednice ulažu u ranu intervenciju poštujući potrebe i prava djece, kao i lokalne specifičnosti prostora njihova odrastanja.

Ljiljana Lukačević

Grad Nova Gradiška

Grad Nova Gradiška – prijatelj djece – doprinos ranoj intervenciji u djetinjstvu

U formi postera bit će prikazana mreža suradnje Grada, obrazovnih i zdravstvenih ustanova, Centra za socijalnu skrb i organizacija civilnog društva u području rane intervencije u djetinjstvu, kao i programske aktivnosti – informiranje i senzibilizacija javnosti, edukacija, savjetovanje, psihosocijalna pomoć, medijska kampanja.

Ključne riječi

međusektorska suradnja u lokalnoj zajednici, Nova Gradiška

Arijana Mataga Tintor, Dragica Medo Princip

Grad Velika Gorica

Petra Žuvela

Dječji vrtić "Žirek", Velika Gorica

Grad Velika Gorica

– rana intervencija kao javna potreba u lokalnoj zajednici

Status Grada – prijatelja djece podrazumijeva kontinuirano unapređivanje i poboljšanje života djece u svim područjima njihova života. Ranjive skupine djece, među kojima su i djeca s teškoćama u razvoju, trebaju i zaslužuju posebnu pažnju države, lokalnih vlasti i društva u cjelini. Iako je svaka lokalna zajednica po mnogočemu specifična, potreba za sustavno organiziranom ranom intervencijom jedinstvena je za svu djecu s teškoćama u razvoju i njihove obitelji. Otkrivanje teškoća kod djeteta najčešće počinje kad se pojavi potreba za ostvarivanjem organiziranog programa predškolskog odgoja u dječjem vrtiću. Međutim, sustav predškolskog odgoja ne zadovoljava sve potrebe djece te je izuzetno važno organizirati dostupnu i kvalitetnu podršku obiteljima u njihovom bliskom okruženju. Na području Grada Velike Gorice posljednjih nekoliko godina rana intervencija se implementira u dječje vrtiće kroz provedbu specifičnih projekata, ulaže se u edukaciju stručnjaka, a u strateškim dokumentima definirani su ciljevi, mjere i aktivnosti rane intervencije. Strategija izjednačavanja mogućnosti i prava za osobe s invaliditetom posebnu pažnju posvećuje brizi za djecu s teškoćama, od organiziranja informiranja roditelja i psihosocijalne podrške obiteljima do polisenzornih vježbi za djecu i edukacijsko-rehabilitacijskih procesa uz pomoć pasa pomagača. Sva dosadašnja ulaganja pridonijela su ranom otkrivanju teškoća u djece te boljoj povezanosti stručnjaka, roditelja i institucija u lokalnoj zajednici.

Ključne riječi

rana intervencija, lokalna zajednica, Velika Gorica

Igor Mesarić

Grad Čakovec

Rana intervencija u gradu Čakovcu – prijatelju djece

Nedavne promjene u ranoj intervenciji u Čakovcu odnose se na stjecanje statusa "Grada – prijatelja djece", obvezujućeg za ostvarivanje ciljeva Konvencije o pravima djeteta UN-a, te osnivanje udruga kao što su "Udruga za sindrom Down", "Krijesnice", MURID, "Pogled". MURID je osnovao stručni tim za ranu intervenciju. Grad Čakovec podupire projekte *Baby fitness*, Bebe – ribe, "Agenti 0 – 7", SHIFT i "Rastimo zajedno +". U rujnu 2014. osnovan je u Čakovcu Dječji centar ZVIR (**Z**ajedno **v**idimo, **i**nterverniramo **r**ano). Postignuća su sve ranije prepoznavanje teškoća, suradnja zdravstvenog i obrazovnog sustava s udrugama te veća uključenost djece s teškoćama u redovite predškolske ustanove.

Dostupne usluge su razvojne procjene, rehabilitacijski i logopedski tretmani, savjetovanje te edukacija djelatnika ustanova. Usluge, temeljem iskazane želje i procjene, pružaju Caritasov dnevni boravak djece "Dr. Antun Bogdan", MURID, "Pogled", "Udruga za sindrom Down" te Koordinacijski odbor akcije "Grad Čakovec – prijatelj djece", a pružaju se uglavnom u ustanovama. Liste čekanja ne postoje, a do informacija se može doći putem interneta ili individualnim savjetovanjem. Izazovi su osiguravanje sustavnog financiranja, specijaliziranih stručnjaka te bolja međusektorska suradnja

Ciljevi u sljedećih pet godina su edukacija stručnjaka i uvođenje multidisciplinarnih razvojnih procjena. Grad Čakovec ciljeve će ostvariti financijskom podrškom relevantnim pružateljima usluga.

Ključne riječi

rana intervencija, stručni tim, rehabilitacijski tretman, razvojne procjene, djeca s teškoćama, MURID, ZVIR, Grad Čakovec – prijatelj djece

Ivana Šunjić

Kabinet za ranu intervenciju, Caritas Zadarske nadbiskupije, Zadar

Grad Zadar

Grad Zadar izdvaja iz godišnjeg proračuna sredstva za financiranje programa pružanja usluge rane intervencije u djetinjstvu pri Caritasu Zadarske nadbiskupije od početka 2014. godine. Ta sredstva se iz godine u godinu povećavaju, a trenutno pokrivaju 1,5 bruto plaće. Gradski Upravni odjel za EU fondove je sudjelovao u osmišljavanju i prijavi projekta *Foster children rights-Fostering rights of young children with disabilities and their families* čiji je nositelj Društvo "Naša djeca" Zadar, a Grad Zadar je ujedno partner na projektu. Izvanproračunskim sredstvima Grad je osigurao financijsku podršku za dodatnu edukaciju djelatnika Kabineta za ranu intervenciju: Razvojne procjene djece dobi od 0 do 6 godina te kotizacije za sudjelovanje na Četvrtom hrvatskom simpoziju o ranoj intervenciji u djetinjstvu u Čakovcu. Do kraja ove godine i izdvajanja novih proračunskih sredstava, Grad je odobrio financijsku podršku za rad psihologa na razvojnim procjenama. Usluga rane intervencije u djetinjstvu može biti dijelom financirana putem projekata, ali njena održivost treba biti osigurana kroz suradnju i financiranje svih bitnih dionika lokalne i regionalne samouprave te Ministarstava.

Ključne riječi

Zadar, rana intervencija

Tamara Alibašić Ciciliani

Kabinet za ranu intervenciju, Caritas Zadarske nadbiskupije, Zadar

Lea Dukić

"Via Vox" – terapija glasa i govora, Zadar

Rano poticanje oralno-motoričkih vještina kod djece s Downovim sindromom: zašto, kada i kako?

Posljednje dvije godine Zadarska županija bilježi značajan porast rođenja djece s Downovim sindromom. Važan dio logopedskog rada i ranog savjetovanja roditelja ove djece usmjeren je edukaciji roditelja o pravilnom poticanju vještina hranjenja i oralno-motoričkih vještina od samog rođenja djeteta. Sarah Rosenfeld Johnson, utemeljiteljica terapije oralno-motoričkog pozicioniranja (OPT) te osnivačica kompanije TalkTools Innovative Therapists International, u članku "The oral-motor myths of Down syndrome" (Advance Magazine, 1997) navodi sedam strukturalnih i funkcionalnih poremećaja koji se smatraju tipičnima za djecu i odrasle s Downovim sindromom (visok i uzak nepčani svod, protruzija jezika, blago ili umjereno oštećenje sluha, kronične infekcije gornjeg dišnog sustava, disanje na usta, otvorena postura usta, prevelik jezik). Rosenfeld Johnson naziva ove karakteristike mitovima argumentirajući da se ranim uvođenjem terapije oralno-motoričkog pozicioniranja (prije treće godine života) prevenira njihov razvoj ili se one značajno smanjuju. U ovom izlaganju predstaviti će se osnovne postavke terapije oralno-motoričkog pozicioniranja te prikazati vježbe i postupke oralno-motoričkog poticanja i poticanja vještina hranjenja koji se mogu primjenjivati od najranije dobi, a čiji cilj je optimalan razvoj oralno-motoričkih vještina, odnosno artikulacijski uredan govor.

Ključne riječi

Downov sindrom, TalkTools, rano poticanje

Tomislav Benjak

Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb

Marija Škes

Nastavni zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", Zagreb

Vesna Štefančić, Željka Draušnik

Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb

Maja Vajagić

Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Zagreb

Kretanja invaliditeta u Republici Hrvatskoj i Međimurskoj županiji

- poster -

Parametri o osobama s invaliditetom u Hrvatskoj se prikupljaju putem Hrvatskog registra o osobama s invaliditetom. Podaci se koriste u postupcima planiranja skrbi za osobe s invaliditetom, ali i kao pokazatelji u postupku evaluacije provedenih mjera i programa.

Učestalost invaliditeta u Republici Hrvatskoj ukazuje na kontinuirani porast od 2008. do 2012. godine (s 11,0% na 12,1%), dok se u 2013. i 2014. godini smanjuje na 11,9%. U Međimurskoj županiji bilježi se kontinuirani porast učestalosti invaliditeta od 2008. do 2012. godine (s 9,0% na 10,3%). U 2013. godini zamjećuje se pad na 8,3%, dok u 2014. godini iznosi 8,5%. U istom vremenskom razdoblju od 2008. do 2014. godine prevalencija invaliditeta u dobnoj skupini od 0 do 19 godina i u Hrvatskoj i u Međimurskoj županiji ima stalni trend rasta. U Hrvatskoj iznosi od 3,0% (2008. g.) do 4,8% (2014. g.), dok se u Međimurskoj županiji kreće od 4,7% (2008. g.) do 7,4% (2014. g.). U Međimurskoj županiji živi 9.619 osoba s invaliditetom, od čega je 54% muškaraca i 46% žena. Ukoliko se razmotri udio osoba s invaliditetom u ukupnom stanovništvu županije, prema dobnim skupinama, Međimurska županija je ispod prosjeka za ukupnu prevalenciju (8,5%) te za radno aktivnu i životnu dob iznad 65 godina, dok je prevalencija u dječjoj dobi iznad prosjeka Republike Hrvatske i iznosi 7,4%. Rješenja o primjerenom obliku školovanja pristigla su za 1.860 osoba. Najčešći specificirani uzrok koji određuje potrebu primjerenog oblika školovanja su poremećaji govorno-glasovne komunikacije te specifične teškoće u učenju. Potpuna odgojno-obrazovna integracija redovnim nastavnim postupcima, uz individualizirani pristup i posebnu dodatnu pomoć, najčešći je oblik specificiranog provođenja primjerenog oblika školovanja.

Ključne riječi

kretanje invaliditeta, prevalencija invaliditeta,
Hrvatski registar osoba s invaliditetom

Ana-Marija Bohaček

Centar za rehabilitaciju, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Prilagodba okoline i vizualna podrška kod djece s poremećajem iz autističnog spektra

- radionica -

Sva djeca rastu i razvijaju se kroz interakcije s odraslima i vršnjacima u okolini koja uključuje dom, vrtić, parkove i susjedstvo. Djeca s poremećajem iz autističnog spektra (PAS), unatoč svojim teškoćama, uče o svijetu oko sebe i primaju informacije iz istih okolnosti kao i djeca urednog razvoja. Međutim, u tom učenju njima je potreba dodatna podrška koja uključuje strukturirano podučavanje. Strukturirano podučavanje bit će lakše uz određenu prilagodbu okoline. Okolina uključuje prostor, materijale, rutine i aktivnosti koje stručnjaci i roditelji mogu preoblikovati kako bi se poticao cjelokupni djetetov razvoj. U ovoj radionici bit će prikazani primjeri preoblikovanja fizičke okoline, socijalne okoline i okoline koje uključuju određena razdoblja u svakodnevnom životu djeteta (trajanje i raspored rutina i obiteljskih aktivnosti).

Poznavajući činjenicu da su djeca i osobe s PAS-om "vizualni mislioci" u prilagodbi okoline, značajnu ulogu ima i vizualna podrška. Vizualna podrška koja uključuje slike, ali i geste i same predmete, te se koristi ne samo za raspored aktivnosti, već i kao najava primjerenog ponašanja, kao podrška u razumijevanju situacije, te kao "crvena kartica" za prekid aktivnosti, također će biti predstavljena kroz ovom radionicom.

Uz ova dva oblika podrške (prilagodba okoline i vizualna podrška), svakodnevno podučavanje djece s PAS-om postaje strukturirano, a ujedno se njeguje i pozitivno i responzivno roditeljstvo.

Ključne riječi

prilagodba okoline, strukturirano podučavanje, vizualna podrška,
poremećaj iz autističnog spektra

Ana-Marija Bohaček

Centar za rehabilitaciju, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Branka Starc

Centar za podršku roditeljstvu "Rastimo zajedno", Zagreb

Program "Rastimo zajedno +" kao podrška roditeljima djece s teškoćama u razvoju u uvjetima socijalnih čimbenika rizika

Jedna od glavnih značajki svih aspekata suvremenog društva, pa tako i roditeljstva, je dostupnost informacija i mogućnost izbora, ali i odgovornost koja iz toga proizlazi. Roditelji u velikoj potrebi za raznim informacijama formiraju grupe i udruge jer živa riječ i iskustvo najautentičnije su oruđe. Roditelji djece s teškoćama u razvoju koji se nalaze i u uvjetima socijalnog rizika imaju veću potrebu za podrškom, ali i smanjene mogućnosti za pronalazak podrške. Program radionica s roditeljima "Rastimo zajedno +" upravo ima tu namjenu – podržati roditelje djece s teškoćama nudeći općenite znanstveno utemeljene informacije o roditeljstvu i odgoju kroz praktičan rad u grupama, imajući u vidu sve specifičnosti izazovnog roditeljstva, ali i međusobno povezati roditelje koji mogu razmijeniti informacije te se na taj način povećava mogućnost za pronalazak odgovarajuće podrške.

U sklopu projekta "Dobar start za sve" (nositelj HURID) proveden je jedan ciklus radionica "Rastimo zajedno +". Ciklus je sačinjavao 11 susreta s roditeljima. Svi roditelji imaju djecu s teškoćama u razvoju, a uz to su izloženi dodatnom socijalnom riziku (djeca su posvojena, samohrani roditelji i sl.). Tijekom radionica uočena je velika roditeljska potreba za ovakvom vrstom radionica koje uz edukativni sadržaj koji nude postaju i grupa podrške. O svom zadovoljstvu radionicama te o pitanjima koja su još ostala otvorena izvijestili su roditelji pomoću anonimnog upitnika koji su ispunili prije i nakon radionica.

Ključne riječi

podrška roditeljima, radionice za roditelje, socijalni čimbenici rizika

Luka Bonetti, Ninoslava Kuhn, Marina Milković

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Rana intervencija kod djece s oštećenjem sluha – prikaz projekta "Vjetar u leđa"

Primarna posljedica prirođenog i rano stečenog oštećenja sluha (OS) su teškoće usvajanja jezika koje proizlaze iz teškoća slušanja. Komunikacijske teškoće uzrokovane OS-om prati rizik od pojave kognitivnih, socioemocionalnih i edukacijskih posljedica. Rizik proizlazi iz nepravovremenog/neodgovarajućeg izlaganja novorođenčadi/dojenčadi s OS-om jeziku, tj. iz propusta u iskorištavanju obiteljskih resursa u rehabilitaciji komunikacije, što se negativno odražava na kvalitetu interakcije dijete-roditelji, interakciju s okolinom i sve aspekte razvoja. Rana intervencija za djecu s OS-om stoga je neophodna. U 2014. je Grad Zagreb podupro projekt Saveza gluhih i nagluhih Grada Zagreba "Vjetar u leđa" usmjeren na uspostavu sustava stručne podrške obiteljima odmah po otkrivanju OS-a novorođenačkim probirom u zagrebačkim rodilištima. Osnaživanje obitelji uključuje intenzivan logopedski, psihološki, klinički i savjetodavni rad usmjeren na smanjenje roditeljskog stresa, unapređenje roditeljskih vještina te stvaranje najpoticajnije moguće atmosfere za razvoj jezika, govora i psihosocijalnih vještina djeteta. Redovitim individualnim i grupnim radom stvara se mreža podrške proaktivnih roditelja, detaljno informiranih o očekivanom kognitivnom, jezično-govornom i socio-emocionalnom razvoju djeteta. Cilj podrške je mobiliziranje obitelji prema realizaciji svih preduvjeta razvoja djeteta s OS-om primjerenog kronološkoj dobi. Projekt se pokazao uspješnim, s potencijalom za sustavno provođenje na nacionalnoj razini.

Ključne riječi

rana intervencija, oštećenje sluha, Grad Zagreb

Tatjana Brusich, Josipa Pankas

Odjel za audiologiju i fonijatriju, Klinički bolnički centar Rijeka

Rehabilitacija sluha i govora – prikaz slučaja

- poster -

Rana dijagnostika oštećenja sluha kod male djece provodi se već u rodilištu. Međutim daljnja dijagnostika kojom bi se utvrdio točan gubitak sluha zahtijeva specifične objektivne metode pretraga. Na Odjelu za audiologiju i fonijatriju u Kliničkom bolničkom centru Rijeka, nakon rodilišta, a tek u dobi nakon navršene treće godine djetetova života, nastavlja se s dijagnostičkim i rehabilitacijskim postupcima oštećenja sluha. S jedne strane se dodjeljuju slušna pomagala, a s druge strane se podešavaju procesori govora umjetne pužnice. Obzirom da se govor uči slušanjem, usmjeravanjem na govorne zvukove i govorenjem, rana govorno-slušna dijagnostika i rehabilitacija je neophodna. U prvoj godini života uz samo oponašanje govornih zvukova važno je korištenje geste i mimike lica koje potiču na usvajanje razumijevanja govora.

Rano praćenje djeteta (kako se igra, komunikacija, vizualni kontakt, oponašanje pokreta) od velikog je značaja za uredan razvoj govora. Ukoliko se radi o djetetu oštećena sluha, polazište razvoja govora nije osjet sluha, već vizualni kanal. Kod takve djece izostaje akustička predodžba predmeta iz okoline. Ovim radom prikazat će se primjer dobre rane intervencije i timskog rada.

Ključne riječi

oštećenje sluha, dijagnostika, rehabilitacija

Nataša Dolović

Angerona, edukacijsko-rehabilitacijska privatna praksa, Zagreb

Hiperleksija i autizam

Hiperleksija je česta pojava koja se susreće kod djece s visokofunkcionirajućim autizmom i Aspergerovim sindromom. Dijete već u vrlo ranoj dobi (2. – 3. godina života) s lakoćom čita/ dekodira pisani tekst, što vrlo često djeluje vrlo impresivno te se roditelji nimalo ne zabrinjavaju. Međutim, hiperleksija u kasnijoj dobi predstavlja značajnu poteškoću u učenju jer dijete samo dekodira tekst, a ne radi na razumijevanju pročitano. Ovom prezentacijom želi se prikazati problematika hiperleksije kod djece iz autističnog spektra poteškoća, važnost ranog uočavanja simptoma, što je hiperleksija kod djece tipičnog razvoja, a što kod djece iz spektra, te kako i na koji način potaknuti razumijevanje pročitano da bi kasniji akademski razvoj bio što uspješniji.

Ključne riječi

autizam, hiperleksija, čitanje s razumijevanjem

Nataša Dolović

Angerona, edukacijsko-rehabilitacijska privatna praksa, Zagreb

Neurofeedback i autizam

Poremećaj iz autističnog spektra predstavlja velik medicinski i edukacijsko-rehabilitacijski izazov za one koji se njime bave. Specifična trijada simptoma, uz značajna odstupanja u senzoričkoj obradi, uvjetovana je pomanjkanjem samoregulacije i nestabilnostima moždanih valova. Neurofeedback je neinvazivna metoda treniranja bolje uravnoteženosti moždanih valova koji su odgovorni za naše doživljavanje i obradu vanjskih i unutarnjih informacija prema kojima reguliramo vlastito ponašanje. Ovom prezentacijom želi se prikazati mehanizam djelovanja neurofeedbacka kod djece s autizmom o kojem se govori kao jednoj od najviše obećavajućih suportivnih metoda, što možemo očekivati i kako nam može pomoći u edukacijskoj rehabilitaciji djece iz spektra. Studije slučaja bit će također prikazane.

Ključne riječi

autizam, neurofeedback, samoregulacija

Nataša Dolović

Angerona, edukacijsko-rehabilitacijska privatna praksa, Zagreb

Pismenost i autizam

Znanstveno je dokazano da rana identifikacija simptoma autističnog spektra poteškoća uvjetuje bolji razvojni ishod. Iskustvo je pokazalo da su značajke autizma slabije izražene, a funkcionalnost djeteta i obitelji u cjelini sve je veća. Opismenjavanje djeteta s autizmom od izuzetne je važnosti u odgoju i obrazovanju, ali zahtijeva zasebne metode i strategije podučavanja čiji se temelji postavljaju u rano interventnim adekvatnim programima. Ovom prezentacijom želi se istaknuti važnost emergentne pismenosti koja dovodi do opismenjavanja važnog za bolje usvajanje akademskog znanja i sveukupnog prihvaćanja u društvu. Važnost pismenosti djece s autizmom je neosporna i nije samo "privilegija" djece s visokofunkcionirajućim autizmom ili Aspergerovim sindromom.

Ključne riječi

autizam, izranjajuća pismenost

Valentina Dukovska, Filip Duma, Aspazija Sofijanova

PHI University Children's Hospital, Skopje, Macedonia

Premature infants and fine motor skills

Introduction: Fine motor skills are related to functioning in daily life and at school.

Objective: Assessment of fine motor skills in very low birth weight (VLBW) premature infants compare with full term children in the earliest developmental period.

Material and methods: 137 VLBW premature infants with average gestational age of 28 gestational weeks and average birth weight of 1260 gr. and 100 term children as a control group. We followed them from the first month of life until the end of the thirty-sixth month of corrected gestational age (CGA), using Griffiths Developmental Tests.

Results: VLBW premature infants show significantly lower developmental outcome in the field of fine motor skills at the end of the fourth, twelfth, twenty-fourth and thirty-sixth month CGA compare to full term children. 16% have below average fine motor skills, 21% have severe impairments.

Conclusion: Impaired fine motor skills are among the most frequently occurring problems encountered by premature children who do not develop cerebral palsy. A better understanding and follow-up of fine motor skills aimed at better early intervention.

Key words

premature infants, fine motor skills, early intervention,
Griffiths developmental tests

Filip Duma, Valentina Dukovska, Aspazija Sofijanova

PHI University Children's Hospital, Skopje, Macedonia

Motor impairments and premature infants

Introduction: Premature infants are at increased risk of motor impairments.

Objective: Assessment of motor skills in early developmental period and identification of impairment from below average to severe degree.

Material and methods: 340 premature infants were followed from January 2011 until December 2012, as outpatients in our developmental clinic. The evaluation consists of a neurological examination, brain ultrasound, and diagnostics using developmental tests and screening (Griffiths Developmental Test).

Results: Child referral was on the basis of the following: 37-32GW (232), 31-28 GW (113), 27 GW (24). Mann-Whitney U test showed that 26% have severe motor impairment, 16% have below average motor skills.

Conclusion: Premature children need physical therapy, but so they need early sensorimotor stimulation in the earliest developmental period. Many of the early signs of a significant motor deficit in a premature infant are only temporary and resolve during the first year of life. Specialized follow-up examinations for detection of early motor delays are very important in the care of the premature infant after discharge.

Key words

premature infant, motor impairments, early intervention, stimulation

Marina Grbić, Ivana Šunjić, Maja Leventić

Kabinet za ranu intervenciju, Caritas Zadarske nadbiskupije, Zadar

Kabinet za ranu intervenciju Caritasa Zadarske nadbiskupije

Kabinet za ranu intervenciju izrastao je iz projekta "Od početka zajedno" koji su njegove djelatnice od 2010. godine provodile pri Društvu "Naša djeca", a uključivao je usluge stručnih posjeta obiteljima djece s teškoćama. Na Trećem hrvatskom simpoziju o ranoj intervenciji u djetinjstvu u Zadru 2013. godine održan je Okrugli stol o mogućnostima organiziranja Rane intervencije u Zadru. U vrlo kratkom vremenu Zadarska lokalna samouprava (Zadarska županija i Grad Zadar) je u svoj proračun uvrstila financiranje programa rane intervencije u djetinjstvu pri Caritasu Zadarske nadbiskupije te donose odluku o pokretanju Kabineta za ranu intervenciju u siječnju 2014. godine. Trenutno su u Kabinetu zaposlene tri djelatnice, a u program stručnog osposobljavanja uključena je i psihologinja. U rad Kabineta uključeno je više od 120 obitelji i stalno se javljaju nove. Pokretanjem Kabineta za ranu intervenciju obiteljima djece s teškoćama ili rizicima za nastanak teškoća na području Zadarske županije otvorena je mogućnost uključivanja djece u rano razvojno poticanje od samog rođenja, što do tada nije bilo moguće. Tijekom 2015. godine planira se nastavak dosadašnjih aktivnosti koji se odnosi na direktan rad s djecom i obiteljima, stručne posjete obiteljima, edukacijske radionice za djecu i roditelje, suradnju s lokalnom zajednicom i institucijama te daljnji rad na širenju usluga Kabineta.

Ključne riječi

rana intervencija, potpora lokalne samouprave, rano razvojno poticanje

**Darija Hercigonja Salamoni, Jelena Perković Franjić,
Andrea Feješ, Marina Jelenić**

Poliklinika za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG, Zagreb

Dijagnostika, terapija i savjetodavni rad s roditeljima djece uključene u Centar za ranu rehabilitaciju i podršku u zajednici Poliklinike SUVAG

- poster -

Posljednjih nekoliko godina sve je veći broj djece s razvojnim odstupanjima, sve niža kronološka dob djece koja prolaze stručnu procjenu i kod koje se utvrđuju razvojna odstupanja kao i dosadašnja iskustva proizašla iz primjene verbotonalne metode, potaknuli su osnivanje Centra za ranu rehabilitaciju i podršku u zajednici u okviru Poliklinike SUVAG. Spomenuti Centar čini jedinstveno ustrojstvo, organizacijsku jedinicu, koja uključuje logopede s dodatnim edukacijama čije se terapijsko djelovanje prožima, te se tako pružaju različiti programi u sklopu rane intervencije. Svakodnevno se provode programi savjetovanja i poticanja komunikacijskog i jezično-govornog razvoja, zatim ritmičke i glazbene stimulacije kao posebni verbotonalni postupci te program savjetovanja za djecu niže kronološke dobi s poremećajem ritma i tempa govora. Usluge Centra su multidisciplinarne i usmjerene na dijete i na unapređivanje prilagodljivog roditeljstva te cjelokupnog obiteljskog djelovanja. Neophodan je tim stručnjaka kako bi sustav podrške bio sveobuhvatan, pravedan i kvalitetan. Logopedi Centra za ranu rehabilitaciju i podršku u zajednici svakodnevno surađuju sa stručnjacima različitih profila zaposlenih u Poliklinici SUVAG. Uži tim čine psiholog i neuropedijatar, čiji je osnovni cilj uskladiti zajedničko djelovanje prema pojedincu – djetetu i njegovoj obitelji, širi tim čine audiolog, psihijatar i fizijatar koji se uključuju ovisno o potrebama djeteta i/ili obitelji.

Ključne riječi

timski pristup, verbotonalna metoda, sveobuhvatnost

Ljiljana Husnjak

Županijska bolnica Čakovec

Eleonora Glavina

Dječji vrtić Čakovec

Podrška roditeljima djece rane dobi u Međimurskoj županiji

- poster -

Suvremeni svijet obilježavaju neprestane promjene koje se odražavaju na obitelj i roditeljstvo. Istraživanja brojnih autora ukazuju na to da se sve više gube vrijednosti tradicionalnog roditeljstva, dok suvremeno roditeljstvo često obilježava nepostojanje usmjeravanja, granica i strukture. S druge strane, roditelji se u sve ranijoj dobi obraćaju kliničkom psihologu s pritužbom da je njihovo dijete previše aktivno, neposlušno i vrlo kratkotrajno usmjereno na neku aktivnost. U Međimurskoj županiji zamijećen je porast takvih slučajeva. Rad kliničkog psihologa s roditeljima u obliku savjetovanja i modeliranja ponašanja u konkretnim situacijama s ciljem uvođenja strukture i jasnih granica za dijete te aktivna primjena naučenog modela s roditeljske strane vrlo često dovodi do bitnog poboljšanja navedenih simptoma.

Cilj ove poster-prezentacije je naglašavanje potrebe i dobrobiti veće dostupnosti stručne podrške roditeljima djece rane dobi u svrhu prevencije i smanjenja simptoma ponašanja koji potencijalno ugrožavaju razvoj djece u svim aspektima u Međimurskoj županiji.

Ključne riječi

granice u odgoju, struktura u odgoju, stručna podrška roditeljima

Jasmina Ivšac Pavliša, Klara Popčević

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Kako s poremećajima iz autističnog spektra – postoji li recept?

- radionica -

Različiti izvori upućuju na kontinuirani porast incidencije poremećaja iz autističnog spektra (PAS) posljednjih nekoliko godina. Djecu koja komuniciraju i ponašaju se drugačije nego vršnjaci susreću stručnjaci različitih profila u različitim kontekstima: od predškolske ustanove, stomatološke ordinacije, dječje ambulante do bolnice. Prisustvo djece kojoj treba podrška u usvajanju uobičajenih načina komunikacije obvezuje sve stručnjake koji su u kontaktu s djecom rane dobi na upoznavanje s obilježjima atipičnog razvoja komunikacije i jezika, ali i na poznavanje nekih osnovnih načina pristupanja djeci s PAS-om. Radionica je namijenjena roditeljima i stručnjacima koji nisu specijalizirani za rad s djecom s PAS-om. Tijekom radionice će se predstaviti ključna obilježja atipičnog razvoja komunikacije i jezika. Kroz videoisječke će se prikazati osnovne strategije pristupanja djeci koja su slabo prijemčiva za socijalne podražaje: ne odazivaju se kad ih se doziva i/ili ih je teško pridobiti za sudjelovanje u nekoj naizgled običnoj aktivnosti. Npr. kako zainteresirati dijete koje trči u krug za sudjelovanje u nekoj smislenoj aktivnosti ili kako promijeniti fizičko nasrtanje prilikom traženja predmeta u prikladniji način zahtijevanja? Iz palete brojnih pristupa koji postoje na tržištu, izdvojiti će se načini poučavanja koji su se pokazali učinkovitima i znanstveno provjerenima kod djece s PAS-om te će se s polaznicima radionice zajednički odgovoriti na pitanje postoji li recept.

Ključne riječi

poremećaj iz autističnog spektra, komunikacija i jezik, strategije poticanja

Vesna Katić, Nataša Vlah

Učiteljski fakultet u Rijeci

Obitelj i institucije za rani i predškolski odgoj – izazovi sveobuhvatnosti rane intervencije u djetinjstvu

Suvremeni način života uvjetuje potrebu pružanja podrške ostvarenju roditeljske uloge unutar obiteljskog odgoja. Podrška ima posebnu važnost u situacijama kad su uočeni problemi u ponašanju djece i administrativno kategorizirani kao posebne potrebe djece, ali i kad ne postoji kategorizacija u administrativnom smislu. U tom kontekstu, važno mjesto imaju i ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje koje sustavno rade s djecom s problemima u ponašanju i njihovim roditeljima (članovima obitelji). U tu svrhu osmišljen je projekt pod nazivom "Razine rizika za probleme u ponašanju djece rane razvojne dobi i stručne intervencije", koji je dobio potporu Sveučilišta u Rijeci, pa je i ovaj rad dio rezultata provedenog kvalitativnog dijela istraživanja. Istraživački ciljevi kvalitativnog pristupa usmjereni su opisivanju i dubljem spoznavanju različitih potreba kod pojedinačnih slučajeva djece s problemima u ponašanju i specifičnih službi podrške. Tijekom istraživanja korišteni su različiti postupci ovisno o postavljenim ciljevima istraživanja. Za potrebe ovog rada bit će prikazan postupak fokusnih grupa. Iako je riječ o djelomičnim rezultatima rada na projektu, moguće je uočiti neophodnost zajedničkog rada roditelja (odnosno članova obitelji) i stručnjaka različitih profila.

Ključne riječi

pružanje podrške roditeljima, rizici za probleme u ponašanju, stručne intervencije za probleme u ponašanju

Vanda Kos Jerković, Dajana Bulić

Centar za rehabilitaciju Zagreb – podružnica Slobošćina

Razvoj odnosa s potpunim kontaktom u radu s djecom s teškoćama senzorne integracije metodama psihoterapije pokretom i plesom i transakcijske analize

- radionica -

Rani razvoj djece s teškoćama senzorne integracije u velikoj mjeri određen je kontekstom u kojem dijete odrasta. Obitelj kao primarni kontekst iznimno je važan pokretač djetetovog razvoja, a kasnije tu ulogu preuzimaju vrtići i škole. Najvažniji zadatak rane intervencije je uspostava kvalitetnih i poticajnih interakcija djeteta s bliskim osobama, gdje dijete i roditelji u prirodnim uvjetima kroz svakodnevne aktivnosti razvijaju i oslobađaju svoje potencijale za učenje: svjesnost, spontanost i bliskost. Pozitivna iskustva prvih djetetovih interakcija otvaraju mogućnost kvalitetnijim kasnijim odnosima s vršnjacima, odgojiteljima i učiteljima.

Odnos s potpunim kontaktom (Erskine) omogućuje bolje razumijevanje djetetovih potreba i potreba roditelja (bliskih osoba) te njihovo međusobno usklađivanje. Cilj je motivirati djecu i roditelje na kontakt, odnos, igru i učenje.

Emocionalni poremećaji su naučena ponašanja. Temelje se na ranim odlukama iz djetinjstva, kada dijete čini kompromis između zadovoljavanja vlastitih potreba i potrebe da udovolji roditeljima, odgajateljima ili učiteljima. Svako dijete ima potrebu za odnosom u kojem je zajedno s osobom koja je senzibilizirana i usklađena s njegovim relacijskim i biološkim potrebama te može odgovoriti na iste. Djeca s teškoćama senzorne integracije često nisu u stanju zadovoljiti svoje potrebe bez pomoći okoline. Okolina s druge strane često ima poteškoće u razumijevanju i prepoznavanju istih, što može narušiti odnos i dovesti do emocionalnih teškoća i neprihvatljivih oblika ponašanja.

Ključne riječi

odnos, teškoće senzorne integracije, transakcijska analiza, psihoterapija plesom i pokretom

Tamara Kralj, Gordana Karlovčan

Centar za rehabilitaciju Zagreb

Osnaživanje obitelji i djece s teškoćama u razvoju

- poster -

Centar za rehabilitaciju Zagreb je osmislio informacijski sustav za pružanje podrške županijskim timovima, tzv. PIS – patronažni informacijski sustav. Od prosinca 2014. godine ranom intervencijom i psihosocijalnom podrškom obuhvaćeno je 22 djece s teškoćama u razvoju i 21 obitelj u tri županije. U svakoj županiji organizirane su radionice za roditelje s ciljem njihova osnaživanja, predah od skrbi za roditelje kada su djeca uključena u radno-okupacijske aktivnosti te individualna savjetovanja.

Ključne riječi

patronaža, djeca s teškoćama u razvoju, obitelj

Patricia Kuhta

Udruga za autizam "Pogled", Nedelišće

Nataša Dolović

Angerona, edukacijsko-rehabilitacijska privatna praksa, Zagreb

Kristina Horvat

Čakovec

**Sportsko-rekreativni i socijalizacijski program
za djecu s poremećajem iz autističnog spektra**

- poster -

Od svibnja 2013. godine, Udruga za autizam "Pogled" iz Nedelišća provodi sportsko-rekreativni i socijalizacijski program za djecu s poremećajem iz autističnog spektra, s ciljem pružanja mogućnosti kvalitetnog provođenja slobodnog vremena i kao "kotačić" koji nedostaje između terapija i nedostatka adekvatne socijalizacije. Svakodnevica djece iz spektra je vrlo zahtjevna i stresna. Dani ispunjeni raznim terapijama gdje sve što rade "moraju" raditi po pravilima, svakodnevica potpuno drugačija od svakodnevica njihovih vršnjaka urednog razvoja (jer je sve prilagođeno njihovom napretku), društvo i okruženje većinom odraslih radi nerazumijevanja sustava za uključivanje u redovne programe odgoja i obrazovanja, sve nas je to navelo da toj djeci i njihovim obiteljima pružimo ruku na drugačiji način. Ovim radom želi se predstaviti dvogodišnji rad Udruge za autizam "Pogled" i istaknuti rad volontera koji su ključ ovog programa.

Ključne riječi

autizam, sportsko-rekreativni i socijalizacijski program,
Udruga za autizam "Pogled", volonteri

Maja Lang Morović

KBC "Sestre milosrdnice", Zagreb

Matija Čale Mratović

Zavod za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije

Dženita Lazarević

Udruga "Poseban prijatelj", Dubrovnik

Anita Šimović

Udruga "IDEM", Dubrovnik

Marino Torić

Udruga "Dubrovnik zdravi grad", Dubrovnik

Rana intervencija: izazov i mogućnosti u gradu Dubrovniku

U gradu Dubrovniku, u 2013. g. rođeno je 452 od 2700 djece u dobi do šest godina. U razdoblju od 2009. – 2013. kod 22% djece evidentiran je neki vid rizika ili odstupanja u razvoju. Dio djece rođene s anamnezom majki trudnoće s komplikacijama kod kojih nije utvrđeno rano odstupanje, u kasnijoj dobi pokazalo je odstupanje, posebice u jezično-govornom razvoju. Djeca s rizikom, s odstupanjima ili bez odstupanja u razvoju, s ciljem pravovremene prevencije trebala bi biti uključena u ranu intervenciju. U tu svrhu potrebno je usmjeriti veliku snagu u izradu i provođenje ovakvih programa. Za grad Dubrovnik to predstavlja problem zbog nedostatka stručnog kadra, lista čekanja, manjka informacija i stručne podrške obiteljima, nepokrivenosti usluga te nepostojanosti ovakvih usluga u civilnom sektoru. S ciljem prevladavanja prepreka, te izgradnje sustava rane intervencije, udruga "Dubrovnik zdravi grad" u suradnji s udrugama "IDEM" i "Poseban prijatelj" te Odjelom za obrazovanje, sport, socijalnu skrb i civilno društvo grada Dubrovnika pokrenula je akciju "Rana intervencija: izazov u lokalnoj zajednici". Vrijednost akcije je njezin inter- i multidisciplinarni karakter, te uključenost svih sudionika i sektora, od gradskog poglavarstva do roditelja. Cilj ovog rada je prikazati stanje, mjere koje se provode, ukazati na potrebu za obogaćivanjem i razvojem rane intervencije u Dubrovniku te podijeliti poduzete korake prema ostvarivanju kvalitetne, strukturirane i sustavne rane intervencije sa svom neurorizičnom djecom i njihovim obiteljima.

Ključne riječi

rana intervencija, grad Dubrovnik, multidisciplinarna suradnja

Marta Ljubešić

Hrvatska udruga za ranu intervenciju u djetinjstvu, Zagreb

Ivan Begovac

Klinički bolnički centar Zagreb

Jasmina Frey Škrinjar, Jasmina Ivšac Pavliša

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Igor Prpić

Klinički bolnički centar Rijeka

Rana dijagnostika i rana intervencija kod poremećaja iz autističnog spektra: izazovi interdisciplinarnosti

Odstupanja u razvojnom obrascu djece rane i predškolske dobi koja stvaraju sumnju na poremećaj iz autističnog spektra sve su češća. Rana intervencija koja bi trebala krenuti čim se utvrdi da djetetov razvoj značajno odstupa od očekivanja za dob te, paralelno s njom, postupak rane i pouzdane dijagnostike u našoj zemlji nisu organizirani na zadovoljavajući način. Ova tematska sekcija namijenjena je analizi ovog problema sa stajališta struka koje pridonose njegovom rješavanju. Budući da rano otkrivanje i rana intervencija kod djece s poremećajem iz autističnog spektra traže timski pristup, želimo analizirati izazove suradnje stručnjaka različitih profesija. Ciljana pitanja na koja će sudionici tematske sekcije ponuditi odgovore sa stajališta struke kojoj pripadaju su:

1. kako se vidi doprinos drugih struka, a kako doprinos vlastite struke u ranom otkrivanju, dijagnostici i intervenciji kod poremećaja iz autističnog spektra u ranoj dobi,
2. o kojim pitanjima postoji potreba komunikacije sa stručnjacima drugih profesionalnosti kako bi što točnije i brže došli do dijagnoze, odnosno organizirali optimalnu podršku,
3. na kakve se barijere pritom nailazi: manjak stručnjaka, kako ih pronaći, nedostatak vremena, pitanja povjerenja, pitanja organizacije i međusektorske suradnje, terminološka pitanja,
4. koliko se važnom smatra međuprofesionalna suradnja te kako se može unaprijediti?

Ključne riječi

poremećaj iz autističnog spektra, multidisciplinarna suradnja

Marta Ljubešić, Monika Rosandić

Hrvatska udruga za ranu intervenciju u djetinjstvu, Zagreb

Izjednačimo mogućnosti

- okrugli stol -

Briga o najosjetljivijim i najranjivijim skupinama djece važna je zadaća svakog društva te se ona ogleda u brojnim dokumentima naše države. Rana intervencija u djetinjstvu na deklarativnoj je razini prepoznata kao važna investicija u razvoj djece najranije dobi sa snažnim preventivnim djelovanjem koje podiže obrazovne mogućnosti djece s teškoćama u razvoju i njihovu cjeloživotnu socijalnu uključenost. S druge strane, analiza sustava rane podrške u našoj zemlji pokazuje kako on nije niti dostatno razvijen niti ravnomjerno raspoređen, a županije s najmanjim brojem takvih usluga su Vukovarsko-srijemska, Šibensko-kninska i Sisačko-moslavačka županija. Zato su Ured UNICEF-a u Republici Hrvatskoj i HURID u suradnji s navedenim županijama pokrenuli projekt s ciljem zagovaranja razvoja usluga rane intervencije u djetinjstvu i osnaživanja kapaciteta stručnjaka i donositelja odluka za razvoj suvremenog sustava rane intervencije u lokalnim zajednicama u županijama s najmanjim brojem usluga. Na okruglom stolu predstaviti će se aktivnosti projekta i kritički analizirati postignuti učinci i stečeni uvidi. Cilj okruglog stola je kroz dijeljenje iskustva potaknuti zagovaračke aktivnosti za razvoj mreže rane intervencije u djetinjstvu koja će biti sveobuhvatna, pravedna i kvalitetna.

Ključne riječi

rana intervencija u djetinjstvu, zagovaranje razvoja usluga, projekt "Izjednači"

**Doris Mancini Flego, Ljiljana Buršić, Marinela Pincan Šimić,
Katarina Đurić, Loretta Morosin**

Dnevni centar za rehabilitaciju "Veruda", Pula

Prikaz programa rada u Odsjeku za ranu intervenciju u Dnevnom centru za rehabilitaciju "Veruda"

Dnevni centar za rehabilitaciju u Odsjeku za ranu intervenciju uključuje u program svu djecu s područja Istarske županije koja su rođena s faktorima rizika, neurološkim teškoćama te svu djecu do sedme godine života kod koje su uočena odstupanja u razvoju. Prvi kontakt s roditeljima i djetetom uspostavlja se još u rodilištu gdje se roditelje upoznaje sa stanjem njihovog djeteta i uči o načinima stimuliranja djetetovog razvoja. U Odsjek za ranu intervenciju uključuju se visoko rizična djeca praćena od rođenja i djeca kod koje su se kasnije uočili razvojni rizici te određena odstupanja u ponašanju. U Odsjeku za ranu intervenciju pružaju se multidisciplinarnе usluge. Cilj je da djeca i njihove obitelji usluge rane intervencije dobiju što bliže svom domu. Vizija Odsjeka za ranu intervenciju je u prvom redu postati dijagnostičko-rehabilitacijski centar za Istarsku županiju te organizirati više ispostava u gradovima Županije, a zapošljavanjem novih i edukacijom postojećih stručnjaka, posebice Poslijediplomskim specijalističkim studijem "Rana intervencija u edukacijskoj rehabilitaciji", podići kvalitetu rada i kvantitetu usluga za potrebe cijele Istarske županije. Također, uz pomoć lokalne zajednice i dalje planirati i obuhvaćati sve sustave rane intervencije koji su usmjereni na pružanje usluga djeci s teškoćama i njihovim obiteljima uz mogućnost odgovora na sve potrebe korisnika.

Ključne riječi

Odsjek za ranu intervenciju, Istarska županija, lokalna zajednica

Tamara Martinac-Dorčić, Sanja Smojver-Ažić

Filozofski fakultet u Rijeci

Nataša Vlah

Učiteljski fakultet u Rijeci

Analiza roditeljskih zabrinutosti i problema u ponašanju djece jasličke dobi

Cilj istraživanja je utvrditi učestalost problema u ponašanju djece, razinu i prirodu roditeljskih zabrinutosti i doživljaj roditeljske kompetencije. U istraživanju je sudjelovalo 277 roditelja djece u dobi od jedne do tri godine. Prosječna dob majki je 34 godine, a očeva 36 godina. Roditelji su većinom zaposleni i u braku. Većina djece pohađa dječji vrtić. Roditelji su ispunili: Ljestvicu procjene ponašanja djeteta (Achenbach i Rescorla, 2000), Roditeljske procjene dječjeg razvojnog statusa (Glascoe, 1998) te Upitnik procjene roditeljske kompetencije (Keresteš i sur., 2009). Prema roditeljskim procjenama, djeca imaju niske razine internaliziranih i eksternaliziranih problema, pri čemu 1,9 – 3,4% djece ima povišene vrijednosti na pojedinim subskalama, uz iznimku problema sa spavanjem gdje 8,9% djece ima povišen rezultat. Većina roditelja nije zabrinuta nijednim aspektom razvoja i ponašanja djece. Roditelji koji iskazuju zabrinutost brinu najviše zbog ponašanja djece (18%), problema u govoru (10%) i načina na koji se dijete slaže s drugima (10%). Roditelji koji su zabrinuti barem jednim aspektom djetetova razvoja procjenjuju veću zastupljenost problema u ponašanju na svim subskalama internaliziranih i eksternaliziranih problema. Roditelji koji iskazuju zabrinutost barem jednim aspektom djetetova razvoja i ponašanja imaju niži osjećaj roditeljske kompetencije. Istraživanje potvrđuje potrebu razmatranja roditeljskih zabrinutosti i doživljaja roditeljskih kompetencija kao čimbenika razvoja djece.

Ključne riječi

problemi u ponašanju djece, roditeljska zabrinutost, roditeljska kompetencija

Arijana Mataga Tintor

Grad Velika Gorica

Aktivna uloga lokalne zajednice u organiziranju i poboljšanju sustava rane intervencije

Rana intervencija i podrška obiteljima podrazumijeva širok spektar različitih usluga u zajednici dostupnih i prilagođenih djeci i roditeljima. Institucionalni oblik odgoja i skrbi za djecu najmlađe dobi organiziran je kroz sustav predškolskog odgoja. U kontekstu rane intervencije, tema kvalitetno organiziranog predškolskog sustava posebno je naglašena, jer je roditeljstvo djece s teškoćama u razvoju i razvojnim rizicima dodatno zahtjevno. Kvalitetna i pravovremena rana intervencija podrazumijeva uključivanje djeteta u vrtić te korištenje svih zdravstvenih, edukacijskih i socijalnih resursa u neposrednom obiteljskom okruženju. U ovom radu bit će predstavljen sustav organiziranja lokalne zajednice – Grada Velike Gorice, koji odgovara na potrebe djece i obitelji i u kojem je rana intervencija jedan od prioriteta djelovanja. Takav sustav utemeljen je u djelatnosti predškolskog odgoja, koja se oslanja na zakonom utvrđene standarde, ali i izlazi izvan tog okvira poboljšavajući kvalitetu brige o djeci putem institucionalno organizirane djelatnosti u posebnoj ustanovi koju je osnovala lokalna zajednica – Centru za djecu, mlade i obitelj. Izvaninstitucionalna podrška pruža se kroz programe udruga koje svoje usluge temelje na iskazanim potrebama djece i njihovih obitelji. Ključna misao ovog rada utemeljena je u ideji o važnosti aktivnog djelovanja lokalne zajednice kao institucionalne jedinice u organiziranju sustava rane intervencije s ciljem sinergijskog djelovanja na lokalnoj razini.

Ključne riječi

rana intervencija, lokalna zajednica, institucionalna i izvaninstitucionalna skrb o djeci

**Valentina Matijević, Maja Lang Morović, Ana Šečić, Martina Starčević
Perica, Zdenka Dimić**

Klinički bolnički centar "Sestre milosrdnice", Zagreb

Zadovoljstvo roditelja uslugama rane intervencije na kliničkoj razini

- poster -

Postupci rehabilitacije i rane intervencije kod djece s odstupanjima u neuromotoričkom razvoju odvijaju se na nekoliko razina: u zdravstvenim ustanovama, socijalnim ustanovama, kod kuće te kombinirano. Istraživanja pokazuju neupitnu vrijednost aktivnog uključenja roditelja u proces rehabilitacije djeteta. Roditelji djece kod koje je utvrđeno rano odstupanje od tipičnog razvoja često osjećaju strah, stres, bespomoćnost i slične negativne emocije koje imaju utjecaj na cijelo obiteljsko okružje, odnose unutar obitelji, te time i njihov odnos s djetetom. Nezadovoljan roditelj nije u mogućnosti provoditi kvalitetnu rehabilitaciju djeteta kod kuće, a ukupna uspješnost intervencije je smanjena. Kako bi postali ravnopravni članovi tima, a uspješni i zadovoljni procesom rehabilitacije, roditeljima je neophodno pružiti adekvatnu podršku, educirati ih, te voditi računa o njihovim stavovima, zadovoljstvu i percepciji tretmana koji dijete dobiva. U ovom radu želi se prikazati zadovoljstvo roditelja uslugama rane intervencije na kliničkoj razini, posebno na Odjelu za rehabilitaciju djece Klinike za reumatologiju, fizikalnu medicinu i rehabilitaciju, KBC "Sestre milosrdnice". U tu svrhu korišten je modificirani GHAA-9 Upitnik zadovoljstva pacijenata. Upitnikom se ispituje zadovoljstvo pacijenta (u ovom slučaju roditelja) kvalitetom i trajanjem usluga dobivenih na Klinici. Rezultati ukazuju na čimbenike koji utječu na zadovoljstvo roditelja postupcima rane intervencije na kliničkoj razini.

Ključne riječi

rana intervencija, Polinika za rehabilitaciju djece, zadovoljstvo roditelja

Anamaria Mikšić, Marta Ljubešić, Marina Bučar

Hrvatska udruga za ranu intervenciju u djetinjstvu, Zagreb

Stručna potpora u uvjetima socijalnih i razvojnih čimbenika rizika

Tijekom HURID-ove suradnje s partnerima iz različitih sustava na nekoliko programa, sustavno su analizirane potrebe djece s razvojnim rizicima i teškoćama te njihovih obitelji koje se ne snalaze u roditeljstvu (zbog djetetovih teškoća, siromaštva ili svoje disfunkcionalnosti). Nerijetko razvojna odstupanja djece ostaju dugo neprepoznata jer su obitelji zaokupljene drugim problemima, a sustav probira ugrožene djece u Hrvatskoj ne postoji. Manjak usluga za djecu rane dobi dovodi do toga da ih zasad dobivaju samo ona djeca čije se obitelji dodatno angažiraju u traženju usluga. Analiza roditeljskih potreba pokazala je kako dobar program treba biti snažno usmjeren na nastanak odstupanja ili je u riziku za njihov nastanak. S tom idejom je osmišljen program "Dobar start za sve: stručna potpora ugroženom djetetu rane dobi i njegovom okruženju" koji financira MSPM, a provodi HURID s partnerima (Centar za rehabilitaciju ERF-a, COO "Slava Raškaj" Zagreb, CZSS Zagreb, Dječji dom Zagreb, Centar za rehabilitaciju "Mala Terezija") i suradnicima (Udruga za pomoć osobama s MR-om – Đakovo). Suradnjom među pružateljima usluga i edukacijom novih pružatelja usluga stvara se mreža rane potpore za ugroženo dijete i njegovo okruženje – u prvom redu obitelj (biološku, udomiteljsku ili usvojiteljsku), ali i dječji vrtić ili boravak. U ovoj tematskoj sekciji bit će prikazana iskustva izvoditelja programa.

Ključne riječi

stručna potpora, socijalni rizici, biološki rizici, međusektorska suradnja

Dragana Miletić, Svjetlana Tončetić Bogović

Dječji dom Zagreb

Rana intervencija kroz radionice za osnaživanje roditeljskih vještina

U sklopu projekta "Dobar start za sve: stručna potpora ugroženom djetetu rane dobi i njegovom okruženju" u Dječjem domu Zagreb na Majčinskom odjelu započelo se u listopadu 2014. s provedbom radionica za osnaživanje roditeljskih vještina. Na odjelu su smještene trudnice i majke s djecom do godine dana starosti. Majke su u dobi od 16 godina do 42 godine, slabog socioekonomskog i niskog obrazovnog statusa, bez podrške partnera i primarne obitelji. Na radionicama je sudjelovalo ukupno jedanaestero majki s djecom. U početku se majke nisu dobrovoljno uključivale u radionice te ih je bilo potrebno dodatno motivirati i poticati na sudjelovanje. Teme radionica birale su same majke, a bile su vezane uz trudnoću, njegu, razvoj djeteta, odgoj, privrženost, partnerske odnose, dječja prava itd. Od siječnja 2015. započelo se i s edukativno-iskustvenim radionicama za roditelje djece koja su smještena ili borave u domu. Ciljevi radionica su osnaživanje intuitivnog roditeljstva, poticanje stvaranja privrženosti, stjecanje i jačanje uvida u djetetove osobne i razvojne potrebe i načine kako ih zadovoljiti (iskustveno učenje), bolje upoznavanje sebe kao roditelja i jačanje samopouzdanja.

Ključne riječi

osnaživanje roditeljskih vještina, niski socioekonomski i obrazovni status majki, izostanak podrške primarne obitelji, poticanje razvoja sigurne privrženosti

Dijana Miočić, Tamara Alibašić Ciciliani

Kabinet za ranu intervenciju, Caritas Zadarske nadbiskupije, Zadar

Rano poticanje djece s teškoćama socijalne komunikacije – prikaz slučaja

U ranu podršku u Kabinet za ranu intervenciju u Zadru uključeno je u prvih šest mjeseci ove godine 122 djece, od toga 30 djece s komunikacijskim teškoćama, što čini $\frac{1}{4}$ ukupnog broja djece (24,6%). Ova sve učestalija teškoća ne trpi odgodu jer ishod komunikacijskog poticanja, među ostalim, u velikoj mjeri ovisi o djetetovoj dobi. Najveći broj djece (21 od 30) s komunikacijskim teškoćama, koja su uključena u rad Kabineta, u dobi su od dvije do tri godine života.

U ovom izlaganju prikazat će se slučaj djeteta s teškoćama socijalne komunikacije kojeg roditelji dovode u Kabinet zbog kašnjenja u govornom razvoju. Nakon timske razvojne procjene (logoped, psiholog, defektolog) utvrđuju se djetetove teškoće i dijete se uključuje u redovne tretmane prema potrebama i mogućnostima obitelji i Kabineta. Redovitim dolascima u Kabinet pruža se podrška u poticanju interakcije i igre s djetetom, korištenja svakodnevnih prirodnih situacija u svrhu jačanja komunikacijskih vještina, jezičnog razumijevanja, povezivanju iskustava i uzročno-posljedičnih veza, poticanja samostalnosti i regulacije ponašanja, te poboljšanja kvalitete igre. Dijete u razdoblju od nekoliko mjeseci ostvaruje značajan napredak na svim područjima. Ovaj i slični primjeri potvrđuju važnost rane razvojne procjene i točnog utvrđivanja djetetovih teškoća (usmjerenost na komunikaciju, a ne na govor) te rane intervencije usmjerene jačanju roditeljskih kompetencija.

Ključne riječi

teškoće socijalne komunikacije, razvojna procjena, prikaz slučaja

Amela Mujanić

Zavod za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju "Dr. Miroslav Zotović",
Banja Luka, Bosna i Hercegovina

Rana intervencija u tretmanu jezičnih teškoća – prikaz slučaja

- poster -

Rana komunikacija je arena u kojoj se odvija rana faza ljudskog razvoja. U toj se areni grade odnosi, uči, razvijaju se mentalni procesi, nastaju sposobnosti i vještine. Razvojem govora djeteta razvija simbolički sustav komunikacije koji njegova okolina koristi. Razvojem govora djeteta istovremeno ovladava i značenjem (semantikom), gramatičkom strukturom (sintaksom), načinom izražavanja komunikacijske namjere (pragmatikom) (Golubović, 2000). Razvoj jezika stoga uključuje dvije različite sposobnosti, da se govor spontano proizvede te da se razumije govor drugih ljudi. Jezične teškoće se definiraju kao razvojni jezični poremećaj, odnosno poremećaj razumijevanja, strukturiranja i izražavanja jezične misli. One su istovremeno i složen sindrom fizioloških, neuropsiholoških i lingvističkih teškoća s nemogućnošću izgovora velikog broja glasova, deficitima u zapamćivanju riječi, nepravilnoj upotrebi gramatičkih oblika i općoj nesposobnosti verbalnog izražavanja. Stupanj teškoće je različit i može se kretati od nultog nivoa preko izrazitih leksičkih i semantičko-pragmatičkih deficita (Vladisavljević, 1987; prema Golubović, 2006). Koncept kritičnog perioda za razvoj jezika podrazumijeva da je optimalan period za intervenciju kod djece s jezičnim poremećajima tijekom ranog djetinjstva. Radom se želi prikazati period logopedске intervencije od dvije godine kod dječaka s jezičnim teškoćama i postignuti rezultati.

Ključne riječi

rana intervencija, jezične teškoće, tretman

Monika Novak, Katarina Lipić

Dječji vrtić "Fijolica", Prelog

"Međimurske iskrice" u Prelogu – gradu prijatelju djece

- poster -

Dječji vrtić "Fijolica" 2009. godine prvi u Hrvatskoj zapošljava pomagača u vrtiću za dijete s poremećajem iz autističnog spektra. Pomagač pruža podršku djetetu tijekom praćenja redovnih aktivnosti skupine te prema potrebi vrši prilagodbu aktivnosti. Cjelokupni proces uključivanja djeteta u redovni program vodi edukacijski rehabilitator, kojeg u potpunosti financira Grad Prelog. Pozitivno iskustvo u radu dovodi do osnivanja skupine "Međimurske iskrice".

Ova skupina djeluje na području Grada Preloga u okviru Dječjeg vrtića "Fijolica" Prelog u PO-u Draškovec od travnja 2010. godine. Okuplja djecu s komunikacijskim teškoćama i poremećajem iz autističnog spektra iz cijele Međimurske županije te pruža poludnevni program. Model financiranja mijenjao se pa je tako od cjelokupnog županijskog financiranja promijenjen u model koji podrazumijeva djelomično financiranje županije, dok ostatak troškova pokrivaju lokalne uprave i samouprave iz kojih djeca dolaze. Skupina je za roditelje od samog početka besplatna.

Dosadašnja praksa bilježi da je većini djece uključivanje u posebnu skupinu prvo uključivanje u predškolski sustav, što se pokazalo pozitivnim. Djeca ciljano stječu vještine potrebne za što samostalnije i kvalitetnije djelovanje, stoga je ovaj model vrijedan. U okviru rada skupine provodi se sustavna suradnja s roditeljima djece iz skupine. Kroz roditeljske sastanke te redovite individualne razgovore roditelji dobivaju uvid u edukacijsko-rehabilitacijski rad te odgovore na mnoga važna pitanja.

Ključne riječi

dječji vrtić, uključivanje djece s komunikacijskim teškoćama
i poremećajem iz autističnog spektra

Monika Novak Pavlic

Udruga slijepih Međimurske županije, Čakovec

Bol kod djece s cerebralnom paralizom

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi određene karakteristike boli kod djece s cerebralnom paralizom te kako roditelji djece s cerebralnom paralizom procjenjuju karakteristike boli kod svoje djece. Također, analizirane su razlike u procjeni boli između djece s cerebralnom paralizom i njihovih roditelja. U istraživanju je sudjelovalo 111 ispitanika, od čega 40 djece i 71 roditelj. Istraživanje se sastojalo od kvantitavnog i kvalitativnog dijela. Podaci za kvantitavnu analizu prikupljeni su putem novokonstruiranog upitnika koji se sastojao od nekoliko skala: Skala za procjenu boli, Slika tijela, vizualno-analogna Wong-Baker skala i Skala procjene boli u funkcionalnim aktivnostima. Podaci za kvalitativnu analizu prikupljeni su putem pitanja otvorenog tipa. Upitnici su bili prilagođeni dobi ispitanika. Rezultati pokazuju da izrazito mali broj djece s cerebralnom paralizom osjeća svakodnevnu bol. Većinu djece s cerebralnom paralizom bol tek povremeno ometa u izvršavanju zadataka kod kuće, u školi i u igri. Većina djece o boli se povjerava majkama. Pokazalo se da funkcionalne aktivnosti nisu bolne kod djece s cerebralnom paralizom. Roditelji su većinu ispitivanih karakteristika boli procjenjivali vrlo slično kao što su to opisivala djeca.

Ključne riječi

bol, cerebralna paraliza, funkcionalne aktivnosti, kvaliteta života

Monika Novak Pavlic

Udruga slijepih Međimurske županije, Čakovec

Dora Stojko, Silvija Pucko, Maja Jurić

Međimurska udruga za ranu intervenciju u djetinjstvu, Čakovec

Eleonora Glavina

Dječji vrtić Čakovec

Model sveobuhvatnosti rane intervencije kroz projekt SHIFT

Udruga slijepih Međimurske županije u partnerstvu s Međimurskom udrugom za ranu intervenciju – MURID od lipnja 2014. do studenog 2015. provodi projekt SHIFT koji financira Europska unija u iznosu od 195.046,27 eura. Dva glavna cilja projekta su (1) povećati zapošljivost roditelja djece s teškoćama u razvoju i (2) pružiti rane intervencijske programe djeci s teškoćama u razvoju. Ovakav širi pristup ranoj intervenciji novitet je u rehabilitacijskoj struci. Osim toga, timska suradnja više rehabilitacijskih stručnjaka i timski pristup radu pokazali su se kao idealan oblik rada koji rezultira značajnim napretkom u razvoju svakog djeteta uključenog u tretmane. Kapaciteti za pružanje rane intervencije u ovom projektu bili su 20-ero djece. Detaljnim praćenje i poticanjem razvoja svakog uključenog djeteta postignuti su zavidni rezultati u funkcioniranju djeteta, ali i cijele obitelji.

Ključne riječi

rana intervencija, timski rad, zapošljavanje roditelja djece s teškoćama u razvoju

Ninoslava Pećnik

Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet, Zagreb

Marta Ljubešić

Hrvatska udruga za ranu intervenciju u djetinjstvu

Branka Starc

Centar za podršku roditeljstvu "Rastimo zajedno", Zagreb

Moderatori učinkovitosti programa podrške roditeljstvu "Rastimo zajedno Plus"

Program podrške roditeljstvu djeci s teškoćama u razvoju predškolske dobi "Rastimo zajedno Plus" (Pećnik i sur., 2014) provodi se u dječjim vrtićima, obiteljskim centrima, ustanovama za rehabilitaciju i udrugama širom Hrvatske, a čini ga ciklus od jedanaest tjednih, dvosatnih, standardiziranih radionica. Ovaj rad provjerava učinkovitost programa u postizanju očekivanih promjena u subjektivnom doživljaju roditeljstva, obiteljskim odnosima te u roditeljevoj interakciji s djetetom s razvojnim teškoćama. U evaluacijskom istraživanju sudjelovalo je ukupno 173 roditelja od kojih su podaci prikupljeni u 26 roditeljskih grupa prije i poslije programskog ciklusa. Od njih je 3% završilo osnovnu, 56% srednju, 13% višu školu, a 28% fakultet. Majki je bilo 86% i očeva 14%. Kod njihove djece su bile prisutne različite vrste teškoća u razvoju: govorno-jezične (23,7%), PAS (23,1%), intelektualne (15,6%), višestruke (13,9%) te u području motorike (5,8%), sluha (5,2%) i vida (2,3%). Kod 10,4 % djece još nije bila postavljena dijagnoza. Gotovo tri četvrtine (72,3%) ih je pohađalo vrtić. Novija evaluacijska istraživanja usmjeravaju se prema otkrivanju moderatora učinkovitosti programa podrške roditeljstvu. Stoga će se u ovom radu također ispitati ovisi li učinkovitost programa "Rastimo zajedno Plus" o vrsti djetetovih teškoća te o spolu i obrazovanju roditelja. Uz rezultate, u izlaganju će se raspraviti njihove praktične implikacije.

Ključne riječi

evaluacija učinkovitosti, program podrške roditeljima
djece s teškoćama predškolske dobi

Ljiljana Pintarić Mlinar, Ana Majić, Sara Kovačić

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Suradnja formalnih i neformalnih oblika podrške obiteljima djece s teškoćama u razvoju

- poster -

Nadležni sustavi na nacionalnoj razini koji se bave pitanjima dobrobiti djece danas češće pokušavaju razmjenjivati potrebne informacije da bi osigurali učinkovitije oblike potpore za poticanje dječjeg razvoja. Ovaj je trend povezan s porastom dostupnih rezultata istraživanja koja su nadopunila ili promijenila postojeće teorije o dječjem razvoju, kao i približavanje zaključaka do nedugo nepovezanih disciplina. Po snazi i opsegu utjecaja pak, niti jedan kontekst razvoja ne može se mjeriti s obitelji. Obitelji djece s razvojnim teškoćama podrazumijevaju njihovo uključivanje svojeg djeteta u redovite "servise": najbliže i najpogodnije zdravstvene, odgojne, rekreativne i sve ostale službe koje doživljavaju javnim dobrom. Iako biološka predispozicija usmjerava dječji razvoj, odgovornost najbližih dodatni je uvjet optimalnog ranog razvoja. Uz obitelj, i stručnjaci uključeni u potrebne tretmane od najranije dobi često nisu sigurni kako prepoznati obilježja socioemocionalnog razvoja. Cilj ovog rada je ukazati na važnost rane identifikacije i procjene socioemocionalnog razvoja kod djece s razvojnim teškoćama u svrhu kvalitetnijeg pristupa ranoj intervenciji. Podciljevi istraživanja su: prikaz rezultata primjene Upitnika *Ages & Stages: Socioemocionalna ponašanja (ASQ:SE)* kao mogućnosti njegove upotrebe za djecu s već utvrđenim teškoćama u razvoju te prikaz rezultata roditeljske procjene u svrhu boljeg razumijevanja mogućnosti koje dnevne interakcije i rutine pružaju.

Ključne riječi

rana identifikacija socioemocionalnih teškoća, podrška obitelji

Silvija Pucko

Međimurska udruga za ranu intervenciju u djetinjstvu, Čakovec

Marija Ciglar

Udruga slijepih Međimurske županije, Čakovec

Udruge kao pružatelji usluge rane intervencije – iskustva i izazovi

- okrugli stol -

Rana intervencija jedna je od najkasnije zakonski uvedenih socijalnih usluga, a provedba rane intervencije vrši se i u sustavima zdravstva i obrazovanja. Politikom deinstitutionalizacije udruge se potiču i jačaju za pružanje socijalnih usluga. Udruge koje pružaju usluge rane intervencije nastaju inicijativom stručnjaka i/ili roditelja koji shvaćaju potrebitost i važnost rane intervencije te su kao takve pokretači promjena u lokalnoj zajednici. Osnivanjem udruge stvaraju se brojni izazovi koji nisu direktno vezani uz ranu intervenciju. Rukovođenje, upravljanje, zapošljavanje, povezivanje i suradnja, zagovaranje, percepcija rada u udrugama, projektno funkcioniranje i financiranje, likvidnost i održivost samo su neki od izazova rada u udrugama. Stručna, profesionalna i učinkovita usluga rane intervencije unutar organizacija civilnog društva uvjetovana je stručnom, učinkovitom i održivom organizacijskom strukturom te podrškom lokalne zajednice. Uvođenjem standarda kvalitete socijalnih usluga Ministarstvo socijalne politike i mladih stvorilo je temelje, ali samo uvođenje i organizacija djelovanja iziskuje vrijeme, ljudske resurse i uvođenje novih aktivnosti i dodatnih poslova unutar udruge.

Ključne riječi

udruga, rana intervencija, socijalne usluge

Sanda Puljiz Vidović

Centar za djecu, mlade i obitelj Velika Gorica

Rani programi u Centru za djecu, mlade i obitelj Velika Gorica

Centar za djecu, mlade i obitelj Velika Gorica je ustanova koju je osnovala lokalna zajednica, a koja nudi brojne programe za djecu predškolske i osnovnoškolske dobi, kao i za njihove roditelje. U Centru se velika pozornost posvećuje programima za djecu od rođenja do polaska u školu, tim više što najveći dio korisnika Centra nije uključen u dječje vrtiće. Tako je Centar u pravilu jedina institucija, uz Dom zdravlja, s kojom su djeca te dobi, ali i njihovi roditelji, u kontaktu. Često se dogodi da stručnjaci Centra prvi otkriju poteškoće kod djeteta. Prema protokolu Centra dijete se, s obzirom na pretpostavljene poteškoće, upućuje u neku od institucija za koju se procjenjuje da će najbolje pomoći tom djetetu. U Centru se roditelji usmjeravaju, pruža im se podrška, educiraju se.

Ključne riječi

grupni i individualni programi, djeca predškolske dobi, programi za roditelje

Ksenija Romstein

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera
u Osijeku

Rana intervencija u kontekstu institucijskog predškolskog odgoja: potencijali i prepreke

Izvanobiteljsko podržavanje i poticanje ranog razvoja u Republici Hrvatskoj dominantno je vezano uz dječje vrtiće. Ovaj institucijski kontekst se u literaturi često tumači kao nadopuna obiteljskog života, zatim kao podrška obiteljskoj dinamici te kao mjesto poticanja i podržavanja ranog razvoja djece. Takav pristup je komplementaran s pedagoškim konceptom razvojne primjerenosti, u čijem središtu se nalaze potrebe djece i obitelji. No, vidljivo je postojanje konfuzije, oprečnosti i neujednačenosti/nekoordiniranosti u zakonskim odredbama, katkad i unutar istog zakona. Sveprisutan *argumentum ad baculum*, tj. penološke mjere u slučaju nepridržavanja zakonskih odredbi mahom su usmjerene na odgojitelje, pedagoge, rehabilitatore koji zapravo nemaju moć donošenja odluka i/ili mijenjanja socijalnih odnosa, dok se o odgovornosti donositelja propisa ne govori. S obzirom na to da dječji vrtići mogu djeci s teškoćama u razvoju pružiti pozitivna inkluzivna iskustva, pretpostavka je da su to ujedno i socijalni konteksti kojima se rana intervencija treba provoditi u okvirima temeljne programske orijentacije. Drugim riječima, rana intervencija, uključujući aktivnosti prevencije, treba biti dio kurikulumu ranog odgoja na mikro-, mezo- i makro razini. Osim što je to razvojno primjereno te socijalno poželjno i odgovorno, konstrukcija kurikulumske područja rane intervencije u predškolskom odgoju predstavlja funkcionalnu orijentiranost inkluziji i posebice financiranju, što je danas postalo iznimno velik problem.

Ključne riječi

rana intervencija, dječji vrtići, zakonska regulativa, razvojna primjerenost

Ivona Salaj

Ured pravobraniteljice za djecu, Zagreb

Rani razvoj djeteta s teškoćama u razvoju: pravo djeteta i obveza države

Pravo na život, opstanak i razvoj jedno je od četiri temeljna načela Konvencije o pravima djeteta. U radu će biti dan pregled prava djeteta s teškoćama u razvoju na rani razvoj kroz interpretaciju Konvencije o pravima djeteta te dva komentara UN-ovog Odbora za prava djeteta: Općeg komentara br. 7 o implementaciji prava djeteta u ranom djetinjstvu i Općeg komentara br. 9 o pravima djece s teškoćama u razvoju. Na osnovi iskustava Ureda pravobraniteljice za djecu u ostvarivanju prava djece s teškoćama u razvoju u Hrvatskoj, rad će ponuditi akcijska načela rane intervencije koja mogu biti od pomoći državi pri kreiranju politike i mjera za bolju implementaciju prava djeteta s teškoćama u razvoju na rast i razvoj.

Ključne riječi

Konvencija o pravima djeteta, rani razvoj djeteta, rana intervencija, teškoće u razvoju

Ljerka Skendrović

Centar za djecu, mlade i obitelj Velika Gorica

Program Centra za djecu, mlade i obitelj "Slovkići"

Polazak djeteta u školu važan je događaj za djecu, kao i njihove roditelje. Brojna pitanja i nedoumice brinu roditelje, a posebno ako je njihovom djetetu odgođen upis u osnovnu školu. Za djecu kojoj je zbog govorno-jezičnih teškoća odgođen upis u prvi razred, u Centru za djecu, mlade i obitelj osmišljen je program "Slovkići". Program se provodi tijekom cijele pedagoške godine jednom tjedno u trajanju od 90 minuta. Opći ciljevi programa usmjereni su na zadovoljavanje djetetovih razvojnih potreba, jačanje njegove pozitivne slike o sebi i stjecanje osnovnih znanja i vještina potrebnih za uspješno uključivanje u program prvog razreda. Specifični ciljevi usmjereni su na poticanje razvoja govora i predvještina čitanja i pisanja. U program su uključeni i roditelji s ciljem osnaživanja te dobivanja korisnih savjeta o tome kako pristupiti djetetu te kako kvalitetno sudjelovati u pripremi djeteta za polazak u školu. Korisna je i razmjena iskustava s drugim roditeljima čija djeca imaju slične probleme. Iz dosadašnjih rezultata vidljivo je da program pokazuje učinkovitost u govorno-jezičnom razvoju djece, komunikaciji, poticanju rane pismenosti kod djece te jačanju sustava podrške roditeljima.

Ključne riječi

pismenost, jačanje roditeljskih kompetencija

Martina Smiljanić, Minja Jeić

Dječji vrtić "Vrbik", Zagreb

Izazovi života

- radionica -

Cilj ove radionice je podići svijest sudionika o važnosti ranog uključivanja djece s teškoćama u razvoju u redovne vrtiće. Započinje se igrom koja promovira razumijevanje osjećaja pripadnosti grupi i osjećaja povezanih s diskriminacijom. Slijedi priča "Napukla posuda", dok je središnja aktivnost "Igra života" tijekom koje se bavimo različitim barijerama. Radionica završava aktivnošću "Ciklus isključenja".

Kroz aktivnosti će se pokušati osvijestiti kod sudionika kako diskriminacija može uzrokovati i podržati marginalizaciju i kršenje ljudskih prava. Pokušat će se prepoznati barijere koje priječe potpuno uključivanje osobe s teškoćama u redovan život. Sudionike će se navoditi na razmišljanje o načinima na koje i sami mogu "rušiti" barijere i doprinijeti uključivanju osoba s teškoćama u ravnopravan život u zajednici. Radionica je vrlo dinamična i emocionalno nabijena.

Radionica je dio edukacijskog modula namijenjenog predškolskim odgojiteljima koji se sastoji od ukupno šest radionica. Ovaj edukacijski modul razvijen je u sklopu IPA projekta "Podrška uključivanju djece s teškoćama u razvoju u redovne vrtiće u Hrvatskoj" koji financira Europska unija, a čiji je nositelj Hrvatska udruga za ranu intervenciju u djetinjstvu (HURID), dok su partneri na projektu Dječji vrtić "Vrbik" iz Zagreba, Dječji vrtić "Grigor Vitez" iz Splita i Udruga odgajatelja "Krijesnice" iz Čakovca.

Ključne riječi

podrška uključivanju, djeca s teškoćama u razvoju, barijere, diskriminacija

Ivana Tepeš, Sonja Pojer Mihaljević

Dječji vrtić "Sopot", Zagreb

Inkluzivni program za poticanje igre djeteta s poremećajem iz autističnog spektra

- poster -

Igra zauzima veći dio djetetovog života. Ona je osnovna aktivnost djeteta predškolske dobi, a pravilan razvoj predškolskog djeteta je temelj na kojem se gradi cijelo njegovo buduće obrazovanje. Sudjelovanje u društvenim igrama i interakciji s vršnjacima za djecu s poremećajem iz autističnog spektra je vrlo teško. Često će se povući iz socijalnih situacija zbog manjka vještina koje su potrebne za održavanje interakcije. Nezainteresiranost za druge obeshrabruje roditelje, vršnjake i učitelje u pokušajima duže interakcije s njima, što dodatno smanjuje mogućnost za učenje. Intervencija koja podučava vještine socijalne komunikacije nužna je za društveni, komunikacijski i emocionalni razvoj djeteta s poremećajem iz autističnog spektra.

Sudionicima će biti prezentiran učinak programa inkluzivnih igraonica na socijalnu i simboličku igru kod dvoje djece s poremećajem iz autističnog spektra. Uzorak čine djeca predškolske dobi, troje djece urednog razvoja i dva dječaka s poremećajem iz autističnog spektra u sklopu individualiziranog odgojno-obrazovnog programa djeteta te voditelji inkluzivnih grupa za igru – profesor rehabilitator te odgajatelj. Parametri koji se mjere i po kojima se prati napredak djeteta s poremećajem iz autističnog spektra su: društvena igra, simbolička igra, način komunikacije i komunikacijske funkcije, raspon igara koje dijete preferira i generalizacija.

Ključne riječi

igra, vršnjaci, autizam

Nataša Vlah

Učiteljski fakultet u Rijeci

Martina Ferić

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Potreba za dodatnom podrškom djeci u dječjim vrtićima grada Rijeke

Opći cilj projekta je procijeniti razinu rizika kod predškolske djece u Rijeci radi učinkovitog i na potrebama utemeljenog planiranja različitih oblika pružanja stručne podrške djetetu i obitelji. U ovom radu bit će prikazani rezultati istraživanja koji se odnose na procjenu potreba za ranom intervencijom u dječjim vrtićima i učestalosti pružanja dodatne podrške. U istraživanju je sudjelovalo 236 djece koja su 2014. i 2015. godine pohađala jaslice Dječjeg vrtića Rijeka i za koje je dobiven informirani pristanak roditelja (36,9% od ukupnog broja djece u jaslicama). Odgojiteljice (N = 78) su procjenjivale učestalost djece sa specifičnostima u ponašanju te oblik tih specifičnosti, specifična ponašanja koja ih najviše zabrinjavaju, potrebu za dodatnom podrškom stručnjaka kao i moguće razloge izostanka dodatne podrške. Korišten je upitnik konstruiran za potrebe ovog istraživanja. Rezultati istraživanja pokazuju kako odgojiteljice procjenjuju da kod 8,9% (N = 21) djece postoji potreba za dodatnom stručnom podrškom. Prema obliku specifičnih ponašanja vidljivo je da su najučestaliji poremećaji navika (66,7%) poput eliminacije, spavanja i stereotipnih radnji i/ili neobičnih ponašanja. Od dvadeset i jednog djeteta za njih šesnaest (76%) odgojiteljice procjenjuju potrebu za dodatnom podrškom stručnjaka, što je 6,8% u odnosu na ukupni broj procjenjivane djece (N = 236). Rezultati istraživanja kao i njihove implikacije za kreiranje sustava rane intervencije na području Rijeke bit će detaljnije raspravljene u izlaganju.

Ključne riječi

jaslice, rane intervencije, odgojiteljice, rizična ponašanja/obilježja u ranoj razvojnoj dobi, stručna pomoć

Natalija Vrbas

Udruga "Korablja", Zagreb

Elizabeta Haničar

Centar za odgoj i obrazovanje "Ivan Štark", Osijek

Jelena Čališ

Centar za rehabilitaciju Zagreb

Tantrumi – kako reagiraju roditelji i braća/sestre djece s razvojnim odstupanjima

- poster -

Do tantruma najčešće dolazi kod djece koja imaju teškoće u području komunikacije i socijalne interakcije upravo zbog nemogućnosti iskazivanja potreba primjerenom komunikacijom. Tantrum je tada oblik komunikacije kroz nepoželjno ponašanje koje dijete manifestira jer njime želi zadovoljiti svoju potrebu, tj. ostvariti cilj. Važno je prepoznati uzrok, a zatim i potrebe koje dijete pokušava izraziti takvim ponašanjem. Cilj je prikazati reakcije roditelja i braće/sestara djece s razvojnim odstupanjima na tantrume te ponuditi načine njihova što boljeg reguliranja. Na taj način će se roditeljima i braći/sestrama pružiti mogućnost boljeg shvaćanja uzroka i potreba, a onda i komunikacije djece koja imaju tantrume. U svrhu prikupljanja podataka korištena je opservacija u prirodnom okruženju djece s razvojnim odstupanjem, njihovih roditelja te braće/sestara. Podaci će biti analizirani korištenjem kvalitativne metodologije uporabom NVivo 8 programskog paketa. Analizirana su pisana opažanja 25 obitelji djece s razvojnim odstupanjima (43 roditelja i 16 braće/sestara). Rezultati pružaju uvid u ponašanja, reakcije i načine interakcije roditelja i braće/sestara za vrijeme tantruma djeteta s razvojnim odstupanjem. Zaključno, roditelji i braća/sestre svakodnevno trebaju podršku u nošenju s tantrumima. Stoga se kroz zaključak nude preporuke za roditelje i braću/sestre koje sadrže primjenjive strategije za nošenje s tantrumima djece s razvojnim odstupanjima te njihovog što boljeg reguliranja.

Ključne riječi

tantrumi, djeca s razvojnim odstupanjem, roditelji, braća/sestre

Vlatka Vrbić

Dječji vrtić "Lojtrica", Velika Gorica

Uloga odgojitelja u inkluzivnom vrtiću

Iako predstavljaju različite koncepcije, integracija i inkluzija često se shvaćaju kao sinonimi. Čini se da je u dječjim vrtićima integracija još uvijek prevladavajući model. Cilj rada je prikazati inkluzivnu praksu u Dječjem vrtiću "Lojtrica" s osvrtom na stavove odgojitelja i sagledavanje problema s kojima se suočavaju. Redovni vrtić često je prvo mjesto detekcije razvojnih teškoća djeteta te je u tom smislu značajna njegova uloga u ranoj intervenciji. Ona ne ovisi o postupku dijagnostike, već počinje odmah ulaskom djeteta u skupinu. Timskim radom svih djelatnika stvara se ozračje u kojem se različitosti prihvaćaju, a osmišljavanje okruženja prilagodljivog svima shvaća kao izazov. U cilju stvaranja inkluzivnih grupa uvode se dodatni odgojitelji, surađuje se s mobilnim timovima specijaliziranih ustanova, a roditelji se uključuju kao aktivni suradnici. Prepoznajući zahtjevnost uloge odgojitelja u inkluzivnim grupama, s ciljem utvrđivanja stavova o inkluziji i problema s kojima se susreću, provedeno je ispitivanje primjenom ankete. Rezultati su pokazali kako većina odgojitelja procjenjuje inkluziju u svojim skupinama uspješnom. Kao najzahtjevnije u radu navode nepoželjna ponašanja i teškoće s pažnjom, a kao prepreke u inkluziji detektiraju teškoće u suradnji s roditeljima, izostanke odgojitelja, osjećaj nekompetentnosti u radu s djecom s teškoćama u razvoju i prevelik broj djece u skupinama. Provedena anketa potvrđuje važnost odgojiteljske uloge u inkluziji, stoga im treba pružiti dodatnu podršku.

Ključne riječi

inkluzija, dječji vrtić, uloga odgojitelja

Petra Žuvela

Dječji vrtić "Žirek", Velika Gorica

Uloga odgojitelja u poticanju jezično-govorne komunikacije u dječjem vrtiću

Posljednjih godina sve više roditelja ima potrebu za smještajem svog djeteta u vrtić od najranije dobi (najčešće od navršenih godinu dana, a ponekad i ranije). Razlog tome je što obitelj prolazi kroz radikalne promjene. Promjena vrijednosti i načina života uvelike mijenja obitelj i položaj djece u obitelji: djeca sve češće imaju oba zaposlena roditelja, starije roditelje, češće negoli prije žive u nepotpunoj obitelji (Ljubešić, 2003). Roditelji imaju sve manje vremena i mogućnosti za boravak sa svojom djecom te su primorani povjeriti dijete odgojiteljima i stručnim suradnicima u vrtiću. Budući da je broj djece u vrtićima u stalnom porastu, a sukladno time i broj djece s poremećajima jezično-govorne komunikacije, kao i rizicima za njihovo nastajanje, uloga odgojitelja u poticanju jezično-govorne komunikacije izrazito je važna. U Dječjem vrtiću "Žirek" jedan od važnih koraka u procesu uključivanja djece s razvojnim teškoćama i čimbenicima rizika je njihovo pravovremeno otkrivanje i evidentiranje te djelovanje. U tome važnu ulogu imaju odgojitelji koji s djecom u vrtiću provode najviše vremena. Provedbom projekta "Integracija djece predškolske dobi s teškoćama u razvoju u redovni predškolski sustav u gradu Velika Gorica – IPA IV – Razvoj ljudskih potencijala", odgojitelji su prošli različite edukacije iz područja ranog razvoja i razvojnih odstupanja kod djece mlađe dobi te se projekt pokazao kao dobar odgovor na potrebe rane intervencije u vrtiću.

Ključne riječi

dječji vrtić, jezično-govorne teškoće, edukacija odgojitelja

POPIS IZLAGAČA

Ime	Prezime	E-pošta
Tamara	Alibašić Ciciliani	<i>tamara.alibasic@gmail.com</i>
Ivan	Begovac	
Tomislav	Benjak	<i>tomislav.benjak@hzjz.hr</i>
Ana-Marija	Bohaček	<i>anamarija.bohacek@gmail.com</i>
Luka	Bonetti	<i>luka.bonetti@erf.hr</i>
Tatjana	Brusich	<i>tatjanabrusich@gmail.com</i>
Marina	Bučar	<i>marina.bucar@hurid.hr</i>
Larisa	Buhin	<i>larisabuhin@gmail.com</i>
Dajana	Bulić	<i>dajanabulic@hotmail.com</i>
Ljiljana	Buršić	<i>lj.bursic@gmail.com</i>
Marša	Camlić	<i>Marsa.Camlic@istra-istria.hr</i>
Marija	Ciglar	<i>predsjednica@usm.hr</i>
Matija	Čale Mratović	<i>matija.cale-mratovic@zzjzdnz.hr</i>
Jelena	Ćališ	<i>jelenacalis90@gmail.com</i>
Zdenka	Dimić	
Nataša	Dolović	<i>erp.angerona@gmail.com</i>
Željka	Draušnik	<i>zeljka.drausnik@hzjz.hr</i>
Lea	Dukić	<i>lea.dukic@gmail.com</i>
Valentina	Dukovska	<i>drvalentinadukovska@yahoo.com</i>
Filip	Duma	<i>filip955@email.com</i>
Katarina	Đurić	<i>katarina_djuric@hotmail.com</i>
Andrea	Feješ	<i>dea.fejes@gmail.com</i>
Martina	Ferić	<i>mferic@erf.hr</i>
Jasmina	Frey Škrinjar	<i>Jasmina.frey.skrinjar@erf.hr</i>
Eleonora	Glavina	<i>e1.glavina@gmail.com</i>
Marina	Grbić	<i>marina0033@net.hr</i>
Elizabeta	Haničar	<i>elizabeta87@gmail.com</i>
Darija	Hercigonja Salamoni	<i>dherc@suvag.hr</i>
Sandra	Herman	<i>sandra.herman@medjimurska-zupanija.hr</i>
Kristina	Horvat	
Ljiljana	Husnjak	<i>ljhusnjak@gmail.com</i>
Jasmina	Ivšac Pavliša	<i>jivsac@erf.hr</i>

Minja	Jeić	<i>minja.jeic@vrtic-vrbik.hr</i>
Marina	Jelenić	<i>marina.jelenic@gmail.com</i>
Maja	Jurić	<i>maayaa.juric@gmail.com</i>
Gordana	Karlovcān	<i>gordana.karlovcan@gmail.com</i>
Vesna	Katić	<i>vesna@ufri.hr</i>
Vanda	Kos Jerković	<i>kosvanda@gmail.com</i>
Sara	Kovačić	
Petra	Kovačić	<i>petra.kovacic@gmail.com</i>
Tamara	Kralj	<i>tamara.kralj@inet.hr</i>
Valentina	Kranželić	<i>valentina.kranzelic@erf.hr</i>
Ninoslava	Kuhn	<i>nina.kuhn@gmail.com</i>
Patricia	Kuhta	<i>udrugapogled@gmail.com</i>
Maja	Lang Morović	<i>langmaja@gmail.com</i>
Dženita	Lazarević	
Maja	Leventić	<i>nitya108@gmail.com</i>
Katarina	Lipić	<i>katarina.lipic@gmail.com</i>
Ljiljana	Lukačević	<i>ljiljana.lukacevic@sb.t-com.hr</i>
Marta	Ljubešić	<i>marta.ljubestic@public.carnet.hr</i>
Ana	Majić	
Doris	Mancini Flego	<i>info@dczr-veruda.hr</i>
Tamara	Martinac Dorčić	<i>tamaram@ffri.hr</i>
Arijana	Mataga Tintor	<i>mladi@gorica.hr</i>
Valentina	Matijević	
Dragica	Medo Princip	<i>socijalna-skrb@gorica.hr</i>
Igor	Mesarić	<i>igor.mesaric@cakovec.hr</i>
Anamaria	Mikšić	<i>anamaria.miksic@hurid.hr</i>
Dragana	Miletić	<i>gagana1209@gmail.com</i>
Marina	Milković	<i>marina.milkovic@erf.hr</i>
Dijana	Miočić	<i>dijana.miocic@gmail.com</i>
Loretta	Morosin	<i>info@dczr-veruda.hr</i>
Amela	Mujanić	<i>amela.iriskic@hotmail.com</i>
Monika	Novak	<i>moncica123@gmail.com</i>
Monika	Novak Pavlic	<i>monika.novak@outlook.com</i>
Josipa	Pankas	<i>jpankas80@gmail.com</i>
Ninoslava	Pećnik	<i>ninoslava.pecnik@gmail.com</i>
Jelena	Perković Franjić	<i>jelena0908@gmail.com</i>

Marinela	Pincan Šimić	<i>marinela.pincansimic@gmail.com</i>
Ljiljana	Pintarić Mlinar	<i>ljiljana.pintaric.mlinar@erf.hr</i>
Sonja	Pojer Mihaljević	<i>sonja.pojer@yahoo.com</i>
Klara	Popčević	<i>kpopcevic@gmail.com</i>
Igor	Prpić	<i>iprpic20@gmail.com</i>
Silvija	Pucko	<i>silvijapucko@gmail.com</i>
Sanda	Puljiz Vidović	<i>sanda.puljiz@zg.t-com.hr</i>
Ksenija	Romstein	<i>kromstein@foozos.hr</i>
Monika	Rosandić	<i>monika.rosandic@gmail.com</i>
Ivona	Salaj	<i>ivona.salaj@dijete.hr</i>
John Russell	Scott	<i>vivaldi-one@shaw.ca</i>
Ana Maria	Serrano	<i>serrano@ie.uminho.pt</i>
Ljerka	Skendrović	<i>ljerkaskendrovic@gmail.com</i>
Narcisa	Slugan	<i>narcisa.slugan@zzjz-ck.hr</i>
Martina	Smiljanić	<i>martina.smiljanic@vrtic-vrbik.hr</i>
Sanja	Smojver-Ažić	<i>smojver@ffri.hr</i>
Aspazija	Sofijanova	<i>aspaziculi@yahoo.com</i>
Branka	Starc	<i>brankastarc@gmail.com</i>
Martina	Starčević Perica	
Dora	Stojko	<i>dkralj4@gmail.com</i>
Ana	Šečić	
Anita	Šimović	
Marija	Škes	<i>marija.skesh@stampar.hr</i>
Vesna	Štefančić	<i>vesna.stefancic@hzjz.hr</i>
Ivana	Šunjić	<i>ivaanadz29@gmail.com</i>
Ivana	Tepoš	<i>ivanaloncar53a@gmail.com</i>
Svjetlana	Tončetić Bogović	<i>svjetlanatoncetic@gmail.com</i>
Marino	Torić	
Maja	Vajagić	<i>maja.vajagic@hzzo.hr</i>
Ines	Vitaljić	<i>ines.vitaljic@zadarska-zupanija.hr</i>
Nataša	Vlah	<i>natasav@ufri.hr</i>
Natalija	Vrbas	<i>natalija.vrbas@gmail.com</i>
Vlatka	Vrbić	<i>defektolog@dv-lojtrica.hr</i>
Donald	Wertlieb	<i>Donald.Wertlieb@tufts.edu</i>
Petra	Žuvela	<i>petra.zuvela@zg.t-com.hr</i>

HVALA

svim pozvanim
predavačima,
izlagačima,
sudionicima,
suradnicima,
pokroviteljima i
volonterima.

THANK YOU

HRVATSKA UDRUGA
ZA RANU INTERVENCIJU
U DJETINJSTVU

MEĐIMURSKA UDRUGA
ZA RANU INTERVENCIJU
U DJETINJSTVU